

Uloga financijskog tržišta i mogućnosti financiranja poslovanja

Florjanović, Sabina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:701627>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

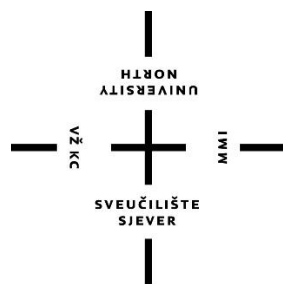
Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

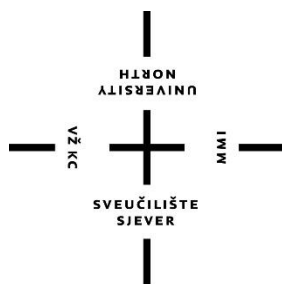
**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 481/TGL/2020

**ULOGA FINANCIJSKOG TRŽIŠTA I MOGUĆNOSTI
FINANCIRANJA POSLOVANJA**

Sabina Florjanović 2321/336

Varaždin, listopad 2020. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za Tehničku i gospodarsku logistiku

Završni rad br. 481/TGL/2020

Uloga financijskog tržišta i mogućnosti financiranja poslovanja

Student

Sabina Florjanović, 2321/336

Mentor

dr. sc. Ivana Martinčević

Varaždin, listopad 2020. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za logistiku i održivu mobilnost		
STUDIJ	preddiplomski stručni studij Tehnička i gospodarska logistika		
PRISTUPNIK	Sabina Florjanović	MATIČNI BROJ	2321/336
DATUM	29.09.2020.	KOLEGIJ	Financijski menadžment
NASLOV RADA	Uloga financijskog tržišta i mogućnosti financiranja poslovanja		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	The role of the financial market and business financing opportunities		

MENTOR	dr.sc. Ivana Martinčević	ZVANJE	viši predavač
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. prof.dr.sc. Krešimir Buntak predsjednik		
	2. Vesna Sesar, univ.spec.oec. predavač, član		
	3. dr.sc. Ivana Martinčević, mentor		
	4. doc.dr.sc. Predrag Brlek, zamjenski član		
	5.		

Zadatak završnog rada

BROJ	481/TGL/2020
OPIS	

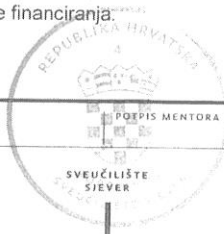
Cilj ovog završnog rada je objasniti ulogu financijskih tržišta te opisati i istražiti koje su sve mogućnosti financiranja poslovanja. Uloga financijskog tržišta je da višak likvidnih sredstava od strane poduzeća, kućanstva, usmjeri prema ostalim poduzećima, kućanstvima s manjkom likvidnih sredstava. Najvažnija podjela tržišta je ona na tržište novca i tržište kapitala koja se temelje na ročnosti instrumenata s kojima se na njima trguje. Tržište novca služi za trgovanje kratkoročnim vrijednosnim papirima, gdje se pojedinci i institucije koje imaju trenutni višak sredstava susreću s uzimateljem zajmova kojima trenutno nedostaju sredstva. Tržište kapitala je nastalo i služi za financiranje dugoročnih investicija od strane tvrtki, domaćinstava i država.

Cilj i svrha ovoga rada je:

- definirati i objasniti financijski sustav,
- definirati i objasniti financijsko tržište,
- definirati i objasniti dugoročne izvore financiranja,
- definirati i objasniti kratkoročne izvore financiranja.

ZADATAK URUČEN

29.09.2020.

Martinčević Ivana

Predgovor

Zahvaljujem se svojoj mentorici dr.sc.Ivani Martinčević koja mi je pomogla kod odabira teme te mi je svojim preporukama i savjetima pružala pomoć tijekom izrade ovog završnog rada.

Zahvaljujem se svim profesorima i asistentima koji su nam prenijeli svoja znanja te nas vodili do završetka studija.

Veliko hvala mojim roditeljima, sestri i dečku koji su mi pružali podršku, ne samo tijekom studiranja već i tijekom cijelog života i koji su mi uvijek poklanjali bezuvjetnu ljubav i potporu kako bih stekla što viši stupanj obrazovanja. Zahvaljujući njima postala sam osoba kakva sam danas.

SAŽETAK

Cilj ovog završnog rada je objasniti ulogu financijskih tržišta te opisati i istražiti koje su sve mogućnosti financiranja poslovanja. Uloga financijskog tržišta je da višak likvidnih sredstava od strane poduzeća i kućanstava usmjeri prema ostalim poduzećima i kućanstvima s manjkom likvidnih sredstava. Najvažnija podjela tržišta je ona na tržište novca i tržište kapitala koja se temelje na ročnosti instrumenata s kojima se na njima trguje. Tržište novca služi za trgovanje kratkoročnim vrijednosnim papirima, gdje se pojedinci i institucije koje imaju trenutni višak sredstava susreću s uzimateljima zajmova kojima trenutno nedostaju sredstva. Tržište kapitala je nastalo i služi za financiranje dugoročnih investicija od strane tvrtki, domaćinstava i država.

Ključne riječi: financijsko tržište, tržište novca, tržište kapitala, vrijednosni papiri

ABSTRACT

The aim of this final thesis is to explain the role of financial markets and to describe and explore all the possibilities of business financing. The role of the financial market is to direct the surplus of liquid assets from companies and households to other companies and households with a lack of liquid assets. The most important market division is the money market and the capital market, which are based on the maturities of the instruments traded on them. The money market is used to trade short-term securities, where individuals and institutions that have a current surplus meet with a borrower who is currently short of funds. The capital market has emerged and serves to finance long-term investments from companies, households and governments.

Keywords: financial market, money market, capital market, securities

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POJMOVI FINANCIRANJA I FINANCIJSKOG POSLOVANJA	2
2.1. Značenje i uloga financiranja	3
2.2. Ciljevi i zadaci financiranja.....	4
3. FINANCIJSKO TRŽIŠTE.....	5
3.1. Uloga financijskog tržišta.....	5
3.2. Tržište novca	8
3.3. Tržište kapitala	9
3.4. Sudionici na tržištu novca i na tržištu kapitala.....	10
3.5. Ponuda i potražnja na financijskom tržištu	11
3.6. Struktura financijskog tržišta.....	12
4. ROČNOST IZVORA FINANCIRANJA.....	14
4.1. Kratkoročno financiranje.....	15
4.1.1. Kratkoročni krediti.....	15
4.1.2. Trgovački krediti.....	16
4.1.3. Bankarski krediti	17
4.1.4. Vremenska razgraničenja.....	19
4.1.5. Komercijalni zapisi	19
4.1.6. Faktoring	20
4.2. Srednjoročno financiranje	21
4.2.1. Karakteristike srednjoročnih kredita.....	22
4.2.2. Financiranje pomoću najma.....	23
4.3. Dugoročno financiranje.....	23
4.3.1. Dugoročni krediti	24
4.3.2. Obveznice	25
4.3.3. Leasing.....	26
4.4. Izvori financiranja	27

5. FINANCIJSKO TRŽIŠTE U FUNKCIJI RAZVOJA	29
5.1. Financijski sustav i ekonomski rast.....	29
5.2. Uloga banaka.....	30
5.3. Financijska kriza i utjecaj na poslovanje.....	32
6. FINANCIJSKA FUNKCIJA NA PRIMJERU RBI –gradnja d.o.o.....	34
6.1. Opis poduzeća	34
6.2. Financijski pregled poslovanja RBI gradnja d.o.o.	34
6.2.1. Izvještaj o financijskom položaju (bilanca)	36
6.2.2 Račun dobiti i gubitka.....	37
7. ZAKLJUČAK.....	40
8. LITERATURA	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
POPIS SLIKA.....	43
POPIS GRAFIKONA	44
POPIS TABLICA	45

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je uloga financijskog tržišta i mogućnosti financiranja poslovanja. Cilj ovog završnog rada je objasniti ulogu financijskog tržišta, ponudu i potražnju na financijskom tržištu tzv. razmjenu financijskih proizvoda u financijskom sustavu te objasniti koje su sve mogućnosti financiranja poslovanja.

Financijsko tržište je mjesto na kojem se trguje financijskim instrumentima i na kojem se susreću ponuda i potražnja za financijskim instrumentima, sastoji se od tržišta kapitala na kojima se trguje dugoročnim financijskim instrumentima s dospijećem dužim od godine dana te tržišta novca na kojem se trguje financijskim instrumentima s dospijećem manjim od godine dana.

Rad je podijeljen u 7 poglavlja, uključujući uvod i zaključak. Prvo poglavlje se odnosi na uvod u samu strukturu rada. U drugome poglavlju se definiraju pojmovi financiranja i financijskog poslovanja. Treći dio se bazira na financijskim tržištima te opisuje njihovu ulogu, strukturu i značenje. U zavisnosti u obliku poslovanja i ročnosti izvora novčanih sredstava iz kojih vjerovnici odobravaju kredite, financiranje se dijeli na tri osnovne grupe: kratkoročno, srednjoročno i dugoročno. U četvrtom dijelu su opisani svi izvori financiranja. Kratkoročno financiranje koje obuhvaća posuđivanje novčanih sredstava na vrijeme do godine dana. U tom dijelu opisane su prednosti i nedostaci kratkoročnog financiranja, trgovački, bankovni i drugi izvori kredita. Zatim se navodi srednjoročno financiranje koje posebno odgovara manjim ili srednje velikim poduzećima te njihove karakteristike. Posljednji izvor financiranja je dugoročno financiranje koje se odnosi na područje velikih poduzeća sa složenom organizacijom, a obuhvaća posuđivanje novčanih sredstava na rok dulji od 5 godina. U petom poglavlju se sagledava financijsko tržište u funkciji razvoja poslovanja, navode se općenite informacije o financijskom sustavu i ekonomskom rastu te se spominje uloga banaka i financijska kriza. U šestom poglavlju opisano je poduzeće RBI-gradnja d.o.o kao primjer financiranja te njihov financijski pregled poslovanja. Na kraju rada se na temelju činjenica donosi zaključak.

2. POJMOVI FINANCIRANJA I FINANCIJSKOG POSLOVANJA

Za pokretanje poduzetništva potreban je novac kojim se financiraju poslovne aktivnosti svakog poduzeća. Svaka poslovna aktivnost utemeljena je na ulaganju novca i stvaranju troškova zbog ostvarivanja budućih ekonomskih dobitaka. U poduzeću se svjesno ulažu financijska sredstva radi ostvarivanja dobiti.

„Financiranje je dinamički proces pribavljanja, ulaganja i vraćanja uvećanog novca i čini „krvotok“ svakog poduzeća.“ [1] Prvi problem je osigurati minimum novca, kao početni kapital kojim poduzeće financira svoje prve financijske obveze, npr. nabavlja osnovna sredstva za rad, plaća radnu snagu, najamninu i dr. Nakon početne faze, poduzeće financira tekuće poslovanje, osobito kratkotrajnu imovinu poduzeća. U tom slučaju su najvažnije obveze prema dobavljačima, porezi i doprinosi državi te obveze za plaće prema zaposlenicima. Nakon toga poduzeće se susreće s potrebom rasta da bi ostalo konkurentno na tržištu ili se prilagodilo tržišnoj potražnji. Poduzeće mora poboljšati kvalitetu proizvoda ili usluga i povećati obujam proizvodnje da bi opstalo na tržištu, a to zahtjeva nova ulaganja.

U poduzeću se zapravo stalno ulaže novac kojim se financira tj. plaća imovina koja se nabavlja, a koja može biti dugotrajna, kratkotrajna, nematerijalna ili materijalna imovina. Imovina se može financirati iz vlastitih ili tuđih izvora. Ako se početna imovina financira iz vlastitih izvora, tada se radi o trošenju vlastita (uloženog) kapitala, a ako se financira iz tuđih izvora tada govorimo o kreditima ili o nekim drugim načinima kojima se stvaraju obveze poduzetnika. Obveze poduzeća mogu biti dugoročne ili kratkoročne. Krajem svake poslovne godine poduzeće sastavlja bilancu poslovanja. „Prema tome, može se zaključiti da je financiranje proces pribavljanja novca (kapitala) za podmirivanje obveza koje nastaju u procesu reprodukcije raspoloživoga kapitala, njegovo ulaganje i uvećano vraćanje.“ [1] Financiranjem poduzeće postaje financijski sustav u kojemu se neprestano novac pretvara u drugu robu ili prava i obrnuto.

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.22

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.16

2.1. Značenje i uloga financiranja

Uloga financiranja je povezati sve poslovne funkcije te opskrbiti proces poduzeća novcem, tako da se u toj funkciji izražava sve dobro ili loše učinjeno u drugim poslovnim funkcijama.

Financiranje poslovanja poduzeća se sastoji od 3 faze:

1. faza pribavljanja novca
2. faza ulaganja
3. faza vraćanja

„Značenje financiranja u poduzeću je vrlo veliko jer predstavlja važnu poslovnu funkciju koja opskrbljuje reproduksijski proces u poduzeću novcem i predstavlja poveznicu svim ostalim funkcijama. Ako poduzeće nema dovoljno novca za plaćanje obveza prema dobavljačima, radnicima i državi, nastaje problem nesolventnosti koji se vrlo brzo i lako pretvori u nelikvidnost te se javlja opasnost od prekida procesa proizvodnje.“ [2] Nesolventnost i nelikvidnost su najčešći uzroci stečaja poduzeća. Poduzetnik mora svakodnevno donositi niz poslovnih odluka i procijeniti koliko nešto košta ili vrijedi te kako se to može prodati i po kojoj cijeni. Svaka poslovna odluka svodi se na novac kao sredstvo ulaganja u proizvodni proces. U svakodnevnoj praksi, vrlo su rijetki slučajevi da se određeni poslovni projekt financira isključivo vlastitim kapitalom, ali su česti slučajevi uspješnih poduzeća koji se temelje na kombiniranju i upravljanju vlastitim i tuđim izvorima financiranja.

„Pri tome treba imati na umu da niti najkvalitetniji financijski stručnjak neće i ne može iz lošeg poslovanja napraviti dobar financijski rezultat, ali je jasno da loša financijska odluka može usmjeriti poslovni proces prema zoni lošeg poslovanja i financijskog gubitka.“ [2]

[2] Ž. Martišković, Financijski menadžment, dostupno online

https://www.vuka.hr/fileadmin/user_upload/knjiznica/on_line_izdanja/Zeljko_Martiskovic-Financijski_menadzment.pdf

(pristupljeno 10.5.2020.g.)

2.2. Ciljevi i zadaci financiranja

Financijski ciljevi poduzeća dijele se na osnovne i sporedne.

Osnovni financijski cilj poslovanja poduzeća je ostvarenje dobiti te stvaranje pretpostavki za opstanak poduzeća. Taj se cilj ostvaruje putem reinvestiranja dobiti u kapital ili ulaganjem u dugotrajnu imovinu poduzeća, isplate dobiti ili dijela dobiti vlasniku i povećanjem tržišne vrijednosti novca. [3]

Sporedni ciljevi poduzeća imaju cilj jačati financijske snage poduzeća i povećati dobit. Poduzeće kao društveni sustav mora svojim poslovanjem zadovoljiti potrebe različitih grupa poduzeća. Najveći dio potreba je upravo financijske naravi - plaća, dividenda, porezi, plaćanje faktura i tome slično.

Najvažnija načela poslovnog financiranja su:

- a) načelo sigurnosti,
- b) načelo likvidnosti,
- c) načelo solventnosti,
- d) načelo stabilnosti,
- e) načelo rentabilnosti,
- f) načelo rizika financiranja,
- g) načelo neovisnosti financiranja

„Tradicionalno se smatralo da su rast imovine poduzeća, odnosno rast bogatstva vlasnika, uz veći udio na tržištu i jačanje financijske snage poduzeća, glavni ciljevi poduzeća, koji omogućuju ostvarivanje većine drugih ciljeva poduzeća, vlasnika i menadžera poduzeća.“

[1] Treba znati razlikovati različite interese poduzeća jer oni mogu biti u suprotnosti. Sa stajališta financiranja za mala poduzeća se može uzeti maksimiziranje na dugi rok, a za srednja i velika poduzeća stvaranje vrijednosti imovine vlasnika poduzeća.

[3] A. Vinković Kravaica, Upravljanje financijama, dostupno online

https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_sl/4%20-%20ZNA%C4%8CAJ%20I%20ULOGA%20FINANCIRANJA.pdf, (pristupljeno 10.5.2020.g

[1] M. Vukičević, Financije poduzeća, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006, str. 21

3. FINANCIJSKO TRŽIŠTE

Financijsko tržište je zajednički naziv za sva specijalizirana, međusobno povezana tržišta, na području neke zemlje na kojima se susreću ponuda i potražnja za različitim financijskim instrumentima te se dijeli na tržište novca i tržište kapitala.

„Financijska tržišta usmjeravaju štednju, koja dolazi najvećim dijelom od stanovništva i privrede, onim pojedincima i institucijama koji u nekom trenutku trebaju više sredstava za potrošnju nego što im omogućuje tekući raspoloživi dohodak.“ [4] U samom su središtu financijskog sustava te se njima temeljem ponude i potražnje određuje kamatna stopa i cijena vrijednosnih papira.

Štednju na financijskom tržištu može se definirati ovisno o tipu jedinice koja štedi. Za domaćinstva štednja predstavlja ono što ostaje od tekućeg dohotka nakon obavljene tekuće potrošnje. U poduzećima ona uključuje tekuću neto dobit zadržanu u poslovanju nakon plaćanja poreza i dividendi.

Zadatak financijskog sustava je da sva ostavljena sredstva iz štednje budu usmjerena kroz financijska tržišta kako bi podržala investicije koje poduzimaju pojedinci, poduzeća ili država.

3.1. Uloga financijskog tržišta

Financijska tržišta vrlo su složena. Ona uključuju svakodnevno na tisuće različitih institucija, sudionika i transakcija. Osim toga obavljaju bitnu ekonomsku ulogu u preusmjeravanju financijskih sredstava od ljudi koji su uštedjeli novčane viškove trošeći manje od dohotka do ljudi kojima nedostaju novčana sredstva jer žele ili moraju trošiti više od dohotka.

Uloga financijskog tržišta odnosi se na osiguravanje likvidnosti kako bi većina sredstava koja je ostavljena kao štednja bude usmjerena kroz financijsko tržište kako bi se podržale investicije. Trgovina rizikom odnosi se na neplaćanje vrijednosnog papira, kod kojeg

[4] B. Novak, Financijska tržišta i institucije, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005., str. 8

izdavatelj ne ispunjava obvezu plaćanja kamate i glavnice kupcu vrijednosnog papira. Što je veći rizik od neplaćanja glavnice, veća je i kamatna stopa.

Njihova zadaća dijeli se na primarnu i sekundarnu.

Primarna zadaća financijskog sustava je mobilizirati viškove od štediša i prenijeti ih pravnim ili fizičkim osobama koje ta sredstva trebaju za produktivna ulaganja u obliku zajma tj. prikupiti financijska sredstva za nove investicije u zgrade, strojeve, opremu i zalihe ili općenito u neki poslovni pothvat. To je uvijek prva emisija, ali i kasnije nove emisije vrijednosnih papira nakon kojih netko po prvi put stječe dani vrijednosni papir. Na primarnom tržištu se nalazi kada se kupuju dionice koje je upravo izdalo dioničko društvo, nebitno radi li se o prvoj emisiji ili nekoj kasnijoj.

Sekundarna zadaća je da osigura likvidnost investitorima u vrijednosne papire, odnosno da financijsko tržište usmjerava raspoloživi novčani kapital u one poslovne poduhvate koji su profitabilni i ekonomski opravdani. Sekundarno tržište radi s vrijednosnim papirima koji su ranije izdani, odnosno koje su već ranije otkupili neki investitori u vrijednosne papire. Bez postojanja sekundarnog tržišta postajao bi mali broj onih subjekata koji bi htjeli vrijednosnice kupiti na primarnom tržištu jer je sam opseg trgovanja na sekundarnom tržištu veći od primarnog.

„Osim navedenih zadaća postoji sedam osnovnih funkcija financijskog sustava u suvremenoj privredi“ [4]:

1. funkcija štednje – financijska tržišta predstavljaju kanal za javnu štednju. Obveznice, dionice i ostali financijski instrumenti smatraju se profitabilnim i razmjerno nisko rizičnim okvirom za javnu štednju. Uštede kroz financijska tržišta usmjeravaju se u investicije tako da se može proizvesti više dobara i usluga u budućnosti te povećati životni standard.
2. funkcija likvidnosti – bogatstvo koje je spremljeno u obliku financijskih instrumenata, a financijska tržišta trebaju omogućiti konverziju tih instrumenata u novac uz mali rizik gubitka. Tako financijski sustav omogućuje likvidnost štedišama koji posjeduju financijske instrumente, a trebaju novac. Novac je jedini financijski instrument koji posjeduje perfektu likvidnost.

[4] B. Novak, Financijska tržišta i institucije, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005., str. 10.

3. kreditna funkcija – financijska tržišta daju kredite kojima se financira potrošnja i investicije. Razvoja, prosperiteta i rasta nema bez kredita.
4. funkcija plaćanja – financijski sustav obvezno sadrži i mehanizme za plaćanje dobara i usluga. Financijska imovina kao novac na tekućim računima služi kao medij razmjene kod izvršenja plaćanja. Kreditne i debitne kartice omogućuju kupcima pristup kratkoročnim kreditima. Korištenjem kartica pojednostavljuje se plaćanje, ali se i olakšava promet dobara i usluga.
5. funkcija rizika – financijska tržišta nude mogućnost ograđivanja od rizika promjene cijena financijskih instrumenata, odnosno rizika promjene kamatnih stopa. Ovakva tržišta ne smanjuju rizik već ga samo transferiraju na one sudionike na financijskom tržištu koji su spremni preuzeti taj rizik u očekivanju visokih dobitaka na takvim transakcijama.
6. gospodarsko – politička funkcija – financijska tržišta su glavni posrednici putem kojih država može provoditi svoju politiku stabilizacije privrede i izbjegavanja prevelike inflacije. Država manipulira, odnosno podešava kamatne stope i utječe na raspoloživost kreditnih sredstava pa time djeluje na planove posuđivanja i potrošnju šire javnosti, što utječe na povećanje ili smanjenje zaposlenosti, proizvodnju te na cijene dobara ili usluga.
7. funkcija očuvanja kupovne moći – raznim oblicima financijskih ulaganja omogućuje se očuvanje realne vrijednosti novčanog kapitala ili povećanje buduće kupovne moći. Također, potrebno je omogućiti stabilnost cijena te stabilnost domaće valute.

Ukratko, funkcije financijskog tržišta predodređene su načinom i oblikom poslovanja nekog od segmentiranog oblika tržišta. Iz toga proizlazi kako se primarna funkcija financijskog tržišta odnosi na zadovoljenje potrebe za dugoročnim investicijskim sredstvima na primarnom tržištu, ali i na osiguranje mobilnosti i likvidnosti emitiranih vrijednosnih papira na sekundarnom tržištu.

3.2. Tržište novca

Novac se u okviru financijskog sustava pozajmljuje za različite svrhe. Različite svrhe za koje je novac pozajmljen rezultiraju kreiranjem raznih oblika financijske imovine, koja ima različite rizike, dospjeća, prinose i druga svojstva. Novcem se raspoređuju i razmjenjuju svi proizvodi ljudskog rada.

„Tržište novca je tržište na kojem se trguje sigurnim neosiguranim financijskim instrumentima s dospjećem do godine dana.“ [5] Drugim riječima, to je mehanizam pomoću kojega vlasnici privremenih novčanih viškova nalaze one koji imaju privremene manjkove novca. Zadatak tržišta novca je trajna i svakodnevna opskrba banaka novcem kao sredstvom plaćanja, kako bi one postigle likvidnost kojom se omogućuju tekuća plaćanja njihovih komitenata, odnosno omogućiti svakom gospodarskom subjektu da dođe do kratkoročnih novčanih sredstava koja su mu potrebna za održavanje tekuće likvidnosti, robnog prometa i proizvodnje.

Tržište novca ima značajnu ulogu u vođenju poslovne politike banaka, poslovnih i financijskih organizacija, omogućava centralnoj banci HNB- u provođenje monetarno kreditne politike, reguliranje ponude i potražnje novca, brži opticaj financijskih sredstva i ostvarivanja ciljeva politike. Transakcije na tržištu novca ne odvijaju se na nekom određenom mjestu ili u nekoj zgradi za razliku od tržišta kapitala, umjesto toga trgovci uglavnom dogovaraju kupnju i prodaju telefonom i dovršavaju ih elektroničkim putem.

U Republici Hrvatskoj osnovni subjekti tržišta novca su banke koje preko njega reguliraju i održavaju svoju likvidnost uz budnu pažnju centralne banke HNB koja vlastitim intervencijama regulira količinu novca u optjecaju. Kamatna stopa na tržištu novca regulira se u pravilu kroz proces ponude i potražnje za kratkoročnim sredstvima i ta je stopa niža od one na tržištu dugoročnih financijskih sredstava.

Hrvatska narodna banka – HNB, središnja je banka Republike Hrvatske i njezin je osnovni cilj održavanje stabilnosti cijena. Osnovni cilj HNB-a jest održavanje stabilnosti cijena, pri

[5] S. M. Lj. Vidučić, Financijski menadžment, četvrto izdanje, Zagreb: RRiF, 2015.

čemu HNB vodi računa i o stabilnosti financijskog sustava u cjelini. [6] Hrvatska narodna banka vodi monetarnu politiku, upravlja međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske, izdaje hrvatski novac - kunu, izdaje odobrenja za rad kreditnim institucijama, kreditnim unijama te institucijama za platni promet i elektronički novac te nadzire njihovo poslovanje.

3.3. Tržište kapitala

„Tržište kapitala je nastalo radi financiranja dugoročnih investicija od strane poslovnih tvrtki, država, domaćinstava. Trgovanje sredstvima na tržištima kapitala omogućuje izgradnju proizvodnih pogona, autoputova, škola, stanova i obiteljskih kuća. Financijski instrumenti na tržištu kapitala imaju rok duži od jedne godine.“ [4]

Tržište kapitala organizirano je financijsko tržište određeno ponudom i potražnjom slobodnih vrijednosnih papira. Ono povezuje ponudu i potražnju za kapitalom u kojem se spajaju imatelji viška financijskih sredstava i tražitelji financijskih sredstava. Najzaslužnije je za prikupljanje dugoročnih novčanih sredstava potrebnih poduzeću za razvoj perspektivne dugoročne strategije. Takvi uvjeti omogućavaju pravnim subjektima s kredibilitetom prikupljanje kapitala u zamjenu za izdavanje vrijednosnih papira.

Sa stajališta pribavljanja novca izuzetno je važno za poslovanje i proširenje poslovanja poduzeća jer se na tržištu kapitala zadovoljava najveći dio potreba poduzeća za kapitalom.

Za razliku od tržišta novca koje je kratkoročnog karaktera koji omogućuje podizanje kratkoročnog kredita na jedan dan te koji će biti vraćen u roku od 24 sata, tržište kapitala se koristi za prikupljanje dugoročnog financiranja od najmanje godine dana. Tržište novca i tržište kapitala zajedno čine financijsko tržište.

Tržište kapitala dijeli se na primarno tržište i na sekundarno.

Primarna tržišta su tržišta na kojima korisnici sredstava (npr. korporacije) prikupljaju sredstva putem novih emisija financijskih instrumenta - dionica i obveznica. Korisnici sredstava raspolazu novim projektima ili proširenim proizvodnim potrebama, no nemaju dovoljno

[6] Tržište novca, Hrvatska narodna banka, dostupno online: https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_nardna_bank (pristupljeno 28.5.2020.g)

[4] B. Novak, Financijska tržišta i institucije, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005.,str. 14.

sredstava koja sami stvaraju (npr. zadržana dobit) kako bi podržali te potrebe. Stoga izdaju vrijednosne papire na vanjskim primarnim tržištima kako bi dobili dodatna sredstva.

Sekundarna tržišta nude pogodnosti dobavljačima, ali i korisnicima sredstava jer osiguravaju likvidnost i informacije o vrijednosti njihova ulaganja ili cijenama kao vrijednosti iz perspektive investitora. Funkcija sekundarnih tržišta je osiguravanje likvidnosti financijskih instrumenata i određivanje cijene u procesu trgovanja. Bez toga bi funkcioniranje primarnog tržišta bilo dovedeno u pitanje.

3.4. Sudionici na tržištu novca i na tržištu kapitala

Kao i na svakom tržištu, tako i na tržištu novca postoje ponuditelji i tražitelji koji sudjeluju u procesu ponude i potražnje. Osnovna karakteristika ponuditelja je da raspolaže viškom financijskih sredstava, dok tražitelj posjeduje manjak financijskih sredstava te ima potrebu za pokrivanjem deficita. Na tržištu novca djeluju mnogi sudionici koje omogućuju kretanje novca i ostalih financijskih instrumenata između ponuditelja i tražitelja.

Glavni sudionici su središnja banka, država, ministarstvo financija, poslovne banke, osiguravajuća društva, investicijski fondovi te ostale financijske institucije, poduzeća odnosno fizičke i pravne osobe koje raspolažu s novčanim sredstvima i u mogućnosti su obavljati ulogu posrednika između krajnjih subjekata.

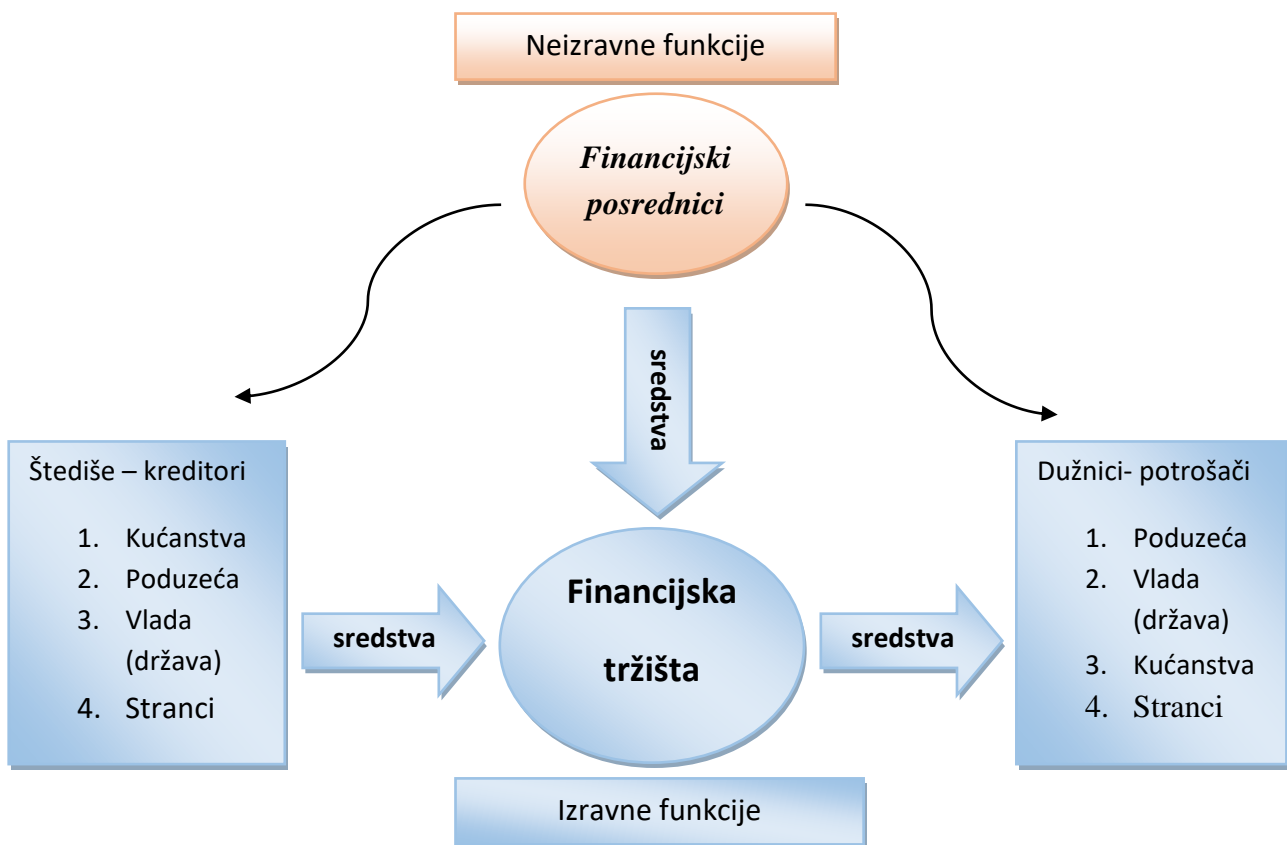
Središnja banka odgovorna je za stabilnost domaće valute i zaštitu njezinog integriteta na međunarodnim financijskim tržištima. Zadaci središnje banke su da upravlja monetarnom politikom s ciljem osiguranja potrebne količine novca u gospodarstvu te odgovara za stabilnost valute i cijena te nadgledavanje rada poslovnih banaka. Njezini najvažniji ciljevi su stabilne cijene, niska nezaposlenost, gospodarski rast i uravnoteženi ekonomski odnosi s inozemstvom. Posrednici u financijskim transakcijama na tržištu novca preuzimaju ulogu dužnika.

Sudionici na tržištu kapitala najčešće se grupiraju kao investitori, korisnici kapitala, posrednici i država. Investitori predstavljaju kategoriju sudionika bez koje tržište ne bi moglo djelovati. Njihovo uspješno ulaganje s ciljem ostvarivanja dobiti temelji se na uspješnoj prosudbi vrijednosti investicije u koju se ulaže. Korisnici kapitala su izdavatelji vrijednosnih

papira koji u emisiji prikupljaju kapital za proširenje svojih djelatnosti, dok posrednici djeluju između investitora i korisnika kapitala na način koji je propisan zakonom i pod strogim je nadzorom državnih tijela. Najveći kupci vrijednosnica tržišta kapitala su kućanstva. Često pojedinci i kućanstva polažu sredstva u financijske institucije, kao što su investicijski i mirovinski fondovi koji koriste sredstva za kupnju instrumenata tržišta kapitala kao što su obveznice i dionice.

3.5. Ponuda i potražnja na financijskom tržištu

Financijska tržišta vrše jako važnu ekonomsku ulogu preusmjeravanje sredstava od ljudi koji su štedjeli novčane viškove trošeći manje od dohotka do ljudi kojima nedostaju novčana sredstva jer žele trošiti više od dohotka. [7]

Slika 3.1 Tok sredstava u financijskom sustavu

Izvor: [7]

[7] F. S. Mishkin i S. G. Eakins, Financijska tržišta i institucije, četvrto izdanje, Zagreb: Mate d.o.o., 2005. str.16.

Kao što prikazuje slika 1. razmjena financijskih proizvoda u financijskom sustavu obavlja se na financijskom tržištu. Prikazani su štediše – kreditori na lijevoj strani, a oni koji su dužnici odnosno koji moraju posuditi sredstva se nalaze na desnoj strani. Glavni štediše kreditori su kućanstva no tu ulogu igraju poduzeća te vlada. Najvažniji dužnici potrošači su poduzeća i država. No kućanstva i stranci također posuđuju radi financiranja kupnje automobila, smještaja i kuća. U izravnim financijama dužnici posuđuju novčana sredstva izravno od kreditora tako što im na financijskim tržištima prodaju vrijednosnice. Vrijednosni papiri predstavljaju potraživanja prema dužnikovom budućem dohotku ili imovini. Vrijednosnice su imovina osobe koja ih kupi, ali i obveza za pojedinca ili poduzeće koja ih prodaju. Stoga su financijska tržišta ključna za napredak ekonomske efikasnosti.

3.6. Struktura financijskog tržišta

Financijski sustav obavlja svoje brojne zadaće pomoću tržišta na kojima se trguje financijskim uslugama i financijskim instrumentima. Najvažnija podjela u financijskom sustavu temelji se na ročnosti instrumenata kojima se na njima trguje pa se razlikuju tržišta novca i tržište kapitala. Također, važna je podjela financijskog tržišta na primarna i sekundarna tržišta.

„Primarno tržište je ono koje služi za trgovanje novim emisijama vrijednosnih papira. To je uvijek prva emisija, ali i kasnije nove emisije vrijednosnih papira nakon kojih netko po prvi put stječe dani vrijednosni papir.“ [4]

Glavna zadaća ovog tržišta je prikupljanje financijskih sredstava za nove investicije u zgrade, strojeve, opremu i zalihe. Na primarnom tržištu nalazi se netko kada kupuje dionice koje je upravo izdalo neko društvo, bilo da se radi o prvoj ili nekoj kasnijoj emisiji, kada se pozajmljuju sredstva uz novu hipoteku ili kada se pregovara u banci o zajmu kojim će se nabaviti potrebna roba ili materijal.

[4] B. Novak, Financijska tržišta i institucije, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005.,str. 16.

„Sekundarno tržište radi s vrijednosnim papirima koji su ranije izdani (emitirani), odnosno koje su već ranije otkupili neki investitori u vrijednosne papire. Njegova je glavna funkcija da osigura likvidnost investorima u vrijednosne papire, odnosno da bude sredstvo konverzije postojećih dionica, obveznica i drugih vrijednosnih papira u gotov novac.“ [4]

Razlika primarnog i sekundarnog tržišta je u tome što u primarnom tržištu izdavatelj pribavlja novčana sredstva, dok u sekundarnom se „samo“ mijenja vlasnik te vrijednosnice. No, upravo iz razloga što postoji mogućnost preprodaje vrijednosnica, sekundarno je tržište od iznimne važnosti.

[4] B. Novak, Financijska tržišta i institucije, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005.,str. 16.

4. ROČNOST IZVORA FINANCIRANJA

U praksi i literaturi postoje različiti kriteriji prema kojima se obavlja podjela na pojedine vrste financiranja poduzeća, a najčešća tri kriterija su: vrijeme raspoloživosti izvora, podrijetlo izvora te vlasništvo izvora.

„Prema vremenu raspoloživosti izvora financiranje može biti:“ [1]

- **Kratkoročno** - pri kratkoročnom financiranju izvori su raspoloživi do jedne godine (kratkoročni robni ili novčani krediti),
- **Srednjoročno** - pri srednjoročnom financiranju izvori su raspoloživi od jedne do pet godina,
- **Dugoročno** - pri dugoročnom izvori su raspoloživi dulje od jedne godine.

„Prema podrijetlu financiranja može biti:“ [1]

- **Vanjsko (eksterno)** - vanjske izvore financiranja poduzeće osigurava uzimanjem kratkoročnih i dugoročnih kredita, emisijom vrijednosnica i sl.
- **Unutarnje (interno)** - unutarnje izvore financiranja poduzeća čine dobit, amortizacija, brzo unovčiva imovina, razni surogati novac (mjenice, čekovi i sl.) i rezerve-pričuve.

„Prema vlasništvu izvora može biti:“ [1]

- **Vlastito** - vlastiti izvori financiranja nemaju obveze vraćanja, kao što je, primjerice, dionički kapital, novac vlasnika ili ortaka koji su svoj novac (kapital) uložili u temeljni kapital poduzeća i sl.
- **Tuđe** - tuđi su izvori financiranja svi oni po kojima postoje obveze jer se korišteni novac (kapital) mora vratiti u određenom roku.

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.151.

4.1. Kratkoročno financiranje

„Kratkoročno financiranje može se definirati kao posuđivanje novčanih sredstava na rok do jedne godine te se na njega plaća kamata. Ono se koristi za financiranje kratkoročnih ulaganja, posebno u slučajevima povećanja kratkoročnih potraživanja od kupaca, sezonskih zaliha, itd. Za poduzeće može biti od velike važnosti usklađenost kratkoročne imovine s kratkoročnim izvorima zbog održavanja likvidnosti. Kratkoročno je financiranje vrlo važno za svako poduzeće u smislu trenutačnoga prevladavanja povremene nelikvidnosti, koje ima određenu cijenu (kamatu).“ [1]

„Osnovni problem kratkoročnog financiranja s obzirom na dugoročno financiranje leži u povećanu riziku od njegove primjene koji se ogleda kroz rizik od refinanciranja i kamatni rizik, odnosno rizik od promjene kamatnih stopa.“ [8]

4.1.1. Kratkoročni krediti

„Kratkoročni krediti u praksi su najčešći na rok od tri mjeseca ili 90 dana, s mogućnošću prolongiranja još tri puta po 90 dana, tj. do godine dana ako poduzeće uredno i pravodobno plaća kamatu, a banka ne dovodi u sumnju dana jamstva.“ [1]

Kratkoročni krediti dijele se na dvije kategorije: **neosigurane** i **osigurane**. Financijske institucije u pravilu ne odobravaju neosigurane kredite, zbog toga što su ulaganja u poduzeća visoko rizična. Kratkoročni, neosigurani bankovni krediti obično se smatraju isplativima jer kreditna sredstva generiraju dotok novca za otplatu kredita.

Oblici ili vrste kratkoročnih kredita jesu:

- trgovački krediti,
- bankarski krediti,
- faktoring.

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str. 206.

[8] S. Orsag, *Poslovne financije*, Izdanje Avantis i HUFA, Zagreb, 2015., str. 619.

4.1.2. Trgovački krediti

Trgovački kredit kao kratkoročni izvor financiranja je kredit što ga dobavljači odobravaju kupcima isporučujući im robu uz mogućnost naknadnog plaćanja unutar odobrenog razdoblja. Ovo je i glavni izvor kratkoročnog financiranja u razvijenim tržišnim gospodarstvima. [9] Trgovački kredit je oblik kratkoročnoga financiranja karakterističan u gotovo svakom poslovanju. To je najveći izvor kratkoročnih sredstava za sva poduzeća. Većina kupaca nije obvezna platiti robu prilikom isporuke, već im je odobreno neko razdoblje odgode prije dospijeca plaćanja (15,30,45,60 ili 90 dana). Tijekom tog razdoblja prodavatelj daje kupcu kredit. Od tri vrste trgovačkog kredita – otvoreni račun, mjenice i barirani čekovi – najčešći je aranžman otvorenog računa.

„Sa stajališta troškova financiranja trgovačkih kredita, oni se mogu podijeliti na slobodne trgovačke i naplatne trgovačke kredite.“ [8]

Slobodni trgovački krediti

„Slobodni trgovački krediti ovise o uobičajenim rokovima tekućih plaćanja, obujmu poslovne aktivnosti, godišnjoj veličini obveza prema dobavljačima i troškovima financiranja.“ [1] Ti krediti mogu biti bez troškova financiranja i s oportunitetnim troškovima kroz rabat za avansna plaćanja.

Naplatni trgovački krediti

Naplatni trgovački krediti, za razliku od slobodnih, sadrže trošak financiranja u slučaju plaćanja iznad uobičajenog. „Trgovački su krediti, u pravilu, naplatni kada se odnose na produljenje roka plaćanja iznad onoga uobičajenog (osam dana), dakle iznad onog za koji nije potrebno ugovarati odgodu plaćanja. U takvim uvjetima trgovački krediti sadržavaju trošak financiranja pri plaćanju iznad uobičajenog roka likvidacije obveze plaćanja. Taj se trošak financiranja trgovačkog kredita može iskazati kao diskont, ako je plaćanje unutar uobičajenog, ili kamate na odgodu plaćanja.“ [8]

[9] Šarlija, Pojam i vrste financiranja, dostupno online: http://www.efos.unios.hr/kreditna-analiza/wp-content/uploads/sites/252/2013/04/3_pojam-i-vrste-financiranja.doc.pdf (pristupljeno 21.07.2020.g.)

[8] S. Orsag, Poslovne financije, Izdanje Avantis i HUFa, Zagreb, 2015.,str. 622.

[1] M. Vukičević, Financije poduzeća, Izdanje Golden marketing,Zagreb, 2006.,str.208.

[8] S. Orsag, Poslovne financije, Izdanje Avantis i HUFa, Zagreb, 2015.,str. 623.

4.1.3. Bankarski krediti

„Da bi poduzeće dobilo kratkoročni kredit od banke, mora biti komitent banke. Banka traži otvaranje žiro računa i ostvarivanje prometa preko žiro računa, kako bi izvjesno vrijeme pratila priljeve i odljeve, odnosno poslovanje poduzeća. Nakon određenog vremena, poduzeće se obraća banci da mu odobri kratkoročni kredit u određenom iznosu, na određeno (do godine dana) vrijeme i za određenu namjenu. Kratkoročni kredit uzima poduzeće samo za određenu namjenu, koja je najčešće premošćivanje trenutne nelikvidnosti.“ [1]

„Bitna obilježja kratkoročnih bankovnih kredita mogu se sagledati kroz slijedeće rokove uvjete njegova sklapanja:“ [8]

- dospijeće
- fleksibilnost
- kolateral
- kompenzirajući saldo
- trošak bankovnog kredita.

Dospijeće

Kako i sam naziv kredita kaže, dospijeće kredita je kratkoročno, odnosno do godine dana, a najčešće se radi o kreditima koji dospijevaju na naplatu u roku od tri mjeseca. Takvi krediti imaju mogućnost obnavljanja. Zbog toga se bankovni krediti mogu upotrebljavati i u duljem roku, ali zbog potrebe obavljanja, korisnik takvog kredita izložen je u tome produljenom razdoblju riziku od promjene kamatnih stopa.

Fleksibilnost

Fleksibilnost bankarskog kredita ogleda se u mogućnosti njegova prilagođivanja potrebama poduzeća dužnika. U pravilu se potrebe dužnika postupno povećavaju i postupno nestaju nakon dosegnute najviše razine.

„Kratkoročni bankarski krediti po fleksibilnosti dijele se na fiksne, okvirne i revolving kredite.“ [1]

„Fiksni bankarski kredit odobrava se i pušta u tečaj u ukupnom (fiksnom) iznosu. Vraća se u ratama ili odjednom, kako se ugovori s bankom. Glede fleksibilnosti, fiksni je kredit

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str. 212.

[8] S. Orsag, *Poslovne financije*, Izdanje Avantis i HUFA, Zagreb, 2015., str. 628

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str. 211.

najnepovoljnija varijanta odobravanja kratkoročnoga bankovnog kredita. Može se slobodno reći da tu uopće nema fleksibilnosti. Kredit se mora uzeti u visini maksimalnih potreba.“ [8] Okvirni kredit odobrava se do određenog iznosa i pušta se u tečaj prema zahtjevima poduzeća. Ima određenu fleksibilnost jer se priljevi od puštanja u tečaj mogu prilagoditi dinamici nastajanja potreba poduzeća.

Revolving kredit odobrava se u maksimalnom iznosu tijekom razdoblja trajanja. To je najfleksibilniji kredit jer se prilagođava nastajanju i smanjivanju potreba i smanjuje rizik refinanciranja.

Kolateral

„Kolateral je po pravilu osigurani kredit zalogom robe, isprava o vlasništvu robe, potraživanja ili prodaje potraživanja.“ [1] Banke provjeravaju poslovnu sposobnost poduzeća prije nego što s njima posluju kako bi vidjele može li poduzeće vraćati taj kredit, no osim toga banke se osiguravaju i na druge načine te su bankarski krediti većinom osigurani.

Kompenzirajući saldo

„Banke mogu tražiti od korisnika kratkoročnoga kredita da drži određena sredstva na računu kod banke za vrijeme trajanja kreditnog odnosa. Taj se iznos držanja novca na računu naziva kompenzirajućim saldom.“ [8]

Kompenzirajući saldo može se ugovoriti na dva načina. On se može tražiti kao:

- minimalni iznos ili
- prosječni saldo.

Trošak bankovnog kredita

Tipičan trošak bilo kojega kredita jesu kamate koje se plaćaju kao naknada za primljena sredstva. Pri tome je uobičajeno da se kod kratkoročnih financijskih odnosa primjenjuje jednostavni kamatni račun, za razliku od dugoročnih financijskih odnosa pri kojima se u pravilu primjenjuje složeni kamatni račun.

[8] S. Orsag, Poslovne financije, Izdanje Avantis i HUFU, Zagreb, 2015.,str. 630.

[1] M. Vukičević, Financije poduzeća, Izdanje Golden marketing,Zagreb, 2006.,str.212.

[8] S. Orsag, Poslovne financije, Izdanje Avantis i HUFU, Zagreb, 2015.,str. 634

Kamate na kratkoročne kredite ugovaraju se tako da se mogu pojaviti kao kratkoročni kredit s:

- jednostavnim kamatama
- diskontnim kamatama i
- nadodanim kamatama na rate.

4.1.4. Vremenska razgraničenja

„Vremenska razgraničenja kao i obveze prema dobavljačima čine spontani izvor financiranja, premda nude poduzeću manje neovisnosti no što je ima pri financiranju trgovačkim kreditom. Glavne pozicije vremenskih razgraničenja su plaće i porezi, i obje trebaju biti isplaćene određenog datuma.“ [1] Obično je određen datum kad se vremenska razgraničenja moraju platiti. Porez na dodanu vrijednost plaća se mjesečno ili tromjesečno, porez na dohodak s isplatom plaća i porez na dobit mjesečno kao akontacija i godišnje po završnom računu. Plaće se isplaćuju mjesečno. Kao i plaćanje dobavljačima, vremenska razgraničenja imaju tendenciju povećanja s povećanjem obujma poslovanja. S rastom proizvodnje i prodaje rastu i troškovi plaća, a s njima rastu i razgraničene plaće. S porastom profita, rastu i razgraničeni porezi. Tako vremenska razgraničenja zapravo čine besplatno financiranje. Usluge su pružene za plaću, ali radnici nisu odmah plaćeni i ne očekuju da budu plaćeni prije isteka roka od mjesec dana.

4.1.5. Komercijalni zapisi

Najčešći komercijalni papiri su komercijalni zapisi. Komercijalni su zapisi instrument kratkoročnoga financiranja poduzeća.

„Karakteristike komercijalnih zapisa jesu:“ [1]

- instrumenti financiranja korporacija
- kratkog dospjeća (270 dana)
- neosigurani instrumenti, jer osiguranje poskupljuje i produljuje emisiju
- nizak stupanj likvidnosti
- velika nominalna vrijednost
- diskontni vrijednosni papiri

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.214.

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.215.

- privatno emitirani papiri
- dematerijalizacija.

„Prednosti emisije komercijalnih zapisa su u tom što su alternativa izravnom financiranju bankarskim kreditima, koji povećavaju fleksibilnost kratkoročnoga financiranja i izbjegavaju potrebu posrednika, odnosno kamatne marže.“ [1]

„Nedostatci emisije komercijalnih zapisa jesu u ograničenosti na samo velike, prestižne korporacije besprijekorna kreditnog rejtinga koje mogu emitirati komercijalne zapise. Kako privatno emitirani vrijednosni papiri nemaju razvijeno sekundarno tržište, slaba je i likvidnost komercijalnih zapisa.“ [1]

4.1.6. Faktoring

„Faktoring je oblik kratkoročnog financiranja koji se obavlja putem specijalizirane financijske institucije koja se naziva faktorom. To je specifična financijska transakcija temeljena na prodaji potraživanja. Drugim riječima, faktoring je prodaja kratkoročne, u pravilu, neosigurane aktive faktorom uz određenu proviziju.“ [8]

Faktoring se razlikuje od ostalih oblika financiranja, koja se temelje na prodaji potraživanja ili na zalogu potraživanja, po tome što je riječ o sustavnoj prodaji svih potraživanja određene vrste, koje su predmetom ugovora o faktoringu.

Osnovno obilježje faktoringa jest da je on oblik kratkoročnoga financiranja. Sam faktoring može uključivati i niz drugih poslova.

„Na taj se način mogu istaknuti sljedeća obilježja aranžmana o faktoringu:“ [8]

1. financiranje,
2. naplata,
3. preuzimanje kreditnog rizika,
4. administrativni poslovi.

Financiranje je osnovno obilježje faktoringa. Faktoring je primarno oblik kratkoročnog financiranja poduzeća koji se temelji na potraživanjima. „Faktor, u pravilu, plaća svojem

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str. 216.

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str. 216.

[8] S. Orsag, *Poslovne financije*, Izdanje Avantis i HUFA, Zagreb, 2015., str. 642.

[8] S. Orsag, *Poslovne financije*, Izdanje Avantis i HUFA, Zagreb, 2015., str. 643.

komitentima osamdeset do osamdeset pet posto potraživanja po fakturi kupca obuhvaćena aranžmanom o faktoringu odmah nakon njezine prezentacije. Na taj način faktor plaća veći dio vrijednosti fakture prije samog dospijea potraživanja, čime bitno skraćuje svojim komitentima vrijeme naplate potraživanja.“ [8]

Factoring usluga najčešće, uz funkciju financiranja, sadržava i funkciju naplate potraživanja od kupaca koja obavljaju faktori za svoje komitente. Ovo se obilježje faktoringa temelji na principima ekonomije razmjera. Preuzimanjem potraživanja, faktori preuzimaju i odgovornost vezanu uz naplatu tih potraživanja od kupaca. Oni često rade ispitivanja kojima provjeravaju likvidnost, kreditnu sposobnost kupaca.

Sljedeća funkcija faktoringa je preuzimanje kreditnog rizika od emitenta na faktora. „Preuzimanje kreditnog rizika odnosi se na potraživanja od kupaca koje faktor želi naplatiti. Postoji opasnost da se neka potraživanja neće naplatiti, u potpunosti ili u cijelosti. Bez obzira na izostanak naplate potraživanja, faktor će, ako je faktoring aranžmanom uključena funkcija preuzimanja kreditnog rizika, isplatiti svojem komitentima, osim inicijalnog iznosa u trenutku prezentacije fakture (80 - 85 %) i ostatak potraživanja (15 -20 %), nakon odbitka troškova faktoringa. Upravo funkcija preuzimanja kreditnog rizika postavlja faktoring aranžman u funkciju prave i definitivne prodaje potraživanja.“ [8]

Prvotno su se faktori koristili za financiranje malih poduzeća jer takva poduzeća nisu imala dovoljno kapitala ni ljudskih resursa za obavljanje potrebnih administrativnih poslova. Zbog toga faktori svojim komitentima pružaju i druge usluge vezane za administrativne poslove oko provođenja politike prodaje. „Najčešće se te usluge odnose na usluge kreditne kontrole i vođenja knjigovodstva kupaca, odnosno knjigovodstva potraživanja, a mogu pružati i druge administrativne poslove.“ [8]

4.2. Srednjoročno financiranje

Srednjoročno financiranje predstavlja najpovoljniju mogućnost financiranja poduzeća u situaciji kada su stalne potrebe za sredstvima. Ono predstavlja i najkorišteniji oblik financiranja zbog svog izdavanja odgovarajućih „razumnih“ iznosa i relativno dugog roka vraćanja financijskih sredstava.

[8] S. Orsag, Poslovne financije, Izdanje Avantis i HUFA, Zagreb, 2015.,str. 643

[8] S. Orsag, Poslovne financije, Izdanje Avantis i HUFA, Zagreb, 2015.,str. 646.

[8] S. Orsag, Poslovne financije, Izdanje Avantis i HUFA, Zagreb, 2015.,str. 646.

Obično je rok dospijeca za ovu vrstu financiranja od jedne do pet godina. Srednjoročno financiranje posebno odgovara malim ili srednje velikim poduzećima koja su dostigla zadovoljavajuću veličinu ili pak imaju odgovarajuću imovinu koju mogu koristiti kao instrument osiguranja povrata kredita.

Korištenjem srednjoročnih izvora najčešće se financiraju mala i srednja poduzeća. Srednjoročno financiranje je financiranje zajmom i najmom. Srednjoročno financiranje uključuje bankarske kredite, kredite osiguravajućih društava, financiranje na temelju zaloga opreme i financiranje najmom.

4.2.1. Karakteristike srednjoročnih kredita

Srednjoročni krediti posebno su pogodni za ekspanziju fiksne i trajne financijske imovine koja ne može biti financirana iz pozitivnih neto novčanih tokova ili zadržanog neto dobitka. Mala i srednja poduzeća, ukoliko se isključi mogućnost financiranja putem pozitivnih neto novčanih tokova odnosno dobitka, mogu imati poteškoća prilikom zadovoljavanja svojih realnih potreba za dugoročnim financiranjem. U tom slučaju srednjoročni se krediti javljaju kao adekvatno financijsko rješenje.

Druga vrlo važna primjena srednjoročnih kredita je u refinanciranju već postojećih kratkoročnih kredita pri čemu kratkoročni krediti mogu postati revolving krediti. Direktno koristi od takvog angažiranja novčanih sredstava nisu odmah vidljive, međutim, opća profitabilnost poduzeća opravdava angažirana kreditna sredstva.

Za srednjoročne kredite karakteristično je razdoblje otplate od jedne do pet godina kao i sam način otplaćivanja odnosno plan otplate kredita. Planom otplate unaprijed se utvrđuje raspored dospijeca kreditnih obveza ugovorenim u otplatnim obrocima u jednakim vremenskim razdobljima i to mjesečno, polugodišnje i godišnje. No, ponekad se utvrđuje mogućnost jednokratne otplate ili više otplata što je vezano s razinom i obujmom prodaje dužnika.

Srednjoročnim kreditima se najčešće koriste mala i srednja poduzeća koja nemaju pristup tržištu kapitala i teško mogu dobiti dugoročne kredite. To je najviše izraženo kod financijskog leasinga koji ima brzu reakciju u slučaju tehnoloških promjena na tržištu zbog jednostavnog načina zamjene zastarjele opreme te mogućnosti financiranja imaju poduzeća sa relativno manjom kreditnom sposobnošću.

4.2.2. Financiranje pomoću najma

Najam (zakup ili leasing) je specifična metoda po pravilu srednjoročnog financiranja poduzeća. Ranije, najam je za poduzeća mogao biti povoljan način financiranja izvan bilance stanja. Među više vrsta financiranja najmom ističu se poslovni najam, financijski najam, prodajno-povratni najam, polužni najam i dr.

Poslovni (operativni) najam je najam kod kojeg najmoprimac iznajmljuje imovinu koja je u vlasništvu najmodavca. Najmodavac je ili proizvođač imovine koja se iznajmljuje ili poduzeće čija je profesionalna djelatnost kupnja imovine i davanje iste u najam, odnosno leasing društva. U pravilu poslovni najam se plaća u obročnim otplatama koje nisu dovoljne da pokriju troškove nabavke imovine koja je predmet najma. Ovakvi ugovori o najmu po pravilu mogu biti otkazani uz vraćanje imovine i prije datuma isteka ugovora.

Financijski najam je najam kod kojeg su obročne otplate jednake ukupnoj vrijednosti imovine koja je predmet najma. Ovaj tip nije moguće otkazati od strane najmoprimca. Prodajno-povratni najam (engl. sale and lease-back) je vrsta najma kod koje najmoprimac prodaje imovinu drugoj ugovornoj strani, najčešće financijskoj instituciji, a zatim uzima u najam istu imovinu.

Kod polužnog najma postoje tri strane. Treća strana, dijelom ili u cijelosti financira najmodavca. U ovom slučaju najmodavac pozajmljuje novac kako bi nabavio imovinu koju dalje iznajmljuje najmoprimcu.

4.3. Dugoročno financiranje

Kada govorimo o dugoročnom financiranju, mislimo na financiranje poduzeća kroz duže vremensko razdoblje, odnosno razdoblje duže od jedne godine. „Dugoročno financiranje poduzeća iz tuđih izvora svodi se na financiranje ulaganja u izgradnju ili nabavu dugotrajne materijalne imovine poduzeća. Ovom ulogom efektuiraju tijekom dužeg vremenskog razdoblja, najčešće više godina. Riječ je o investicijskim zajmovima koji imaju dugoročno dospijeće pa tako mogu biti srednjoročni na rok povratka od 1–5 godina ili dugoročni na rok više od 5 godina.“ [1]

[1] M. Vukičević, Financije poduzeća, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.219.

Svako kreditiranje izaziva troškove bankarskog kredita. Troškovi ovise o načinu ugovaranja ugovora. Kamate mogu biti jednostavne ili složene s kompenzirajućim saldom ili bez njega. Kamatna stopa o kojoj ovisi visina kamata može biti nominalna i efektivna. Nominalne kamatne stope razlikuju se od efektivne kamatne stope po visini dodatnih troškova za odobrenje kredita koje banka obračunava i vremenu otplate kredita. Obračunata kamata kredita uvijek mora biti manja ili jednaka očekivanoj zaradi iz te naplate. Kredit nije svrha sam sebi jer ga uvijek treba vratiti i za vrijeme korištenja platiti kamatu. Zbog toga uvijek trebamo preispitati postoji li potreba za uzimanjem kredita, na koji rok i uz koju kamatnu stopu.

„Pri dugoročnom financiranju izuzetno je bitno uzajamno povjerenje zajmoprimca i zajmodavca, osiguranje povrata kredita, vlasništvo imovine koja je stečena kreditiranjem, vlastiti udio poduzetnika u financiranju ulaganja, razdoblje početka otplate kredita (grace period, odgoda plaćanja kredita) i amortizacija zajma. To su osnovne karakteristike dugoročnoga kredita i o njima ovise razne vrste dugoročnoga kreditnoga financiranja.“ [1]

U dugoročno financiranje iz tuđih izvora pripadaju dugoročni krediti, obveznice i leasing koje ću detaljno objasniti u nastavku.

4.3.1. Dugoročni krediti

„Dugoročni krediti su najvažniji tuđi izvor dugoročnog financiranja. Ti su zajmovi najčešće oročeni u smislu da je izgrađena i/ili nabavljena imovina konkretnim zajmom oročena zajmodavcu. Tek nakon otplate i plaćanja kamata po kreditu, zajmoprimac je stvarni vlasnik te imovine.“ [1]

Dugoročnim kreditiranjem poduzeća financiraju kupnju imovine sa dugim vijekom uporabe ili financiraju veće investicijske projekte. Rizik je kod takva financiranja za banku najveći jer što je razdoblje kredita dulje to je veća mogućnost da kredit neće biti vraćen. Banke nastoje kontrolirati rizik putem kamatne stope (veća kamatna stopa za rizičnije klijente) i pojačanim elementima osiguranja. Kontrola kvalitete dodatnih elemenata osiguranja za banku uzrokuje dodatne troškove i usporava poslovanje.

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.220.

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.220.

„Razlikujemo dva načina otplate dugoročnog kredita, a to je otplata u jednakim anuitetima ili u nejednakim anuitetima. Dok su jednaki anuiteti konstantni u cjelokupnom razdoblju otplate kredita, nejednaki anuiteti imaju tendenciju pada u razdoblju otplate kredita jer se kamata uvijek obračunava na ostatak duga.“ [1]

4.3.2. Obveznice

„Obveznice su dužnički vrijednosni papiri koje emitiraju države, poduzeća ili financijske institucije radi prikupljanja financijskih sredstava za tekuće plaćanje obveza ili razvojnih potreba.“ [1] Uz dionice su najpoznatiji financijski instrumenti. Obveznice nalažu izdavatelju da na određeni budući datum isplati vlasniku određena sredstva uvećana za kamatu.

Sa stajališta poduzeća izdavanje obveznica ima niz prednosti u odnosu prema izdavanju dionica. Prednosti su u tome što se vlasnička struktura poduzeća ne mijenja emisijom obveznica, kamatna stopa je najčešće manja nego što je u slučaju podizanja kredita, te se mogu izravno prodavati na sekundarnom tržištu. „Za razliku od dionica, vlasnici obveznica nisu suvlasnici poduzeća već vjerovnici kao kreditori poduzeća, i u tome je suštinska razlika dionica i obveznica. Vlasnik obveznice nekog poduzeća pri naplati ima prednost pred dioničarem poduzeća jer prije isplate dividendi moraju biti podmirene obveze poduzeća po kamatama na obveznice. U slučaju stečaja poduzeća iz stečajne mase prvi se namiruju vlasnici obveznica, dok su dioničari posljednji u lancu podmirenja obveza poduzeća.“ [1]

U ugovoru kod emisije obveznica se definira: nominalna vrijednost, kuponska kamatna stopa i datumi isplate, datum dospeljeća, kolateral i klauzula opoziva. Nominalna vrijednost je ona vrijednost koja je na obveznici tj. to je iznos koji je tvrtka posudila i koji obećava vratiti. To je uvijek okrugli iznos npr. 500 €. Kuponska kamatna stopa definira kuponska plaćanja koja će emitent godišnje ili polugodišnje isplaćivati kupcu obveznice. Datum dospeljeća je datum na koji se nominalni iznos mora isplatiti investitoru, a to je najčešće od 10 do 30 godina.

Postoje različite vrste obveznica jer se obveznice mogu klasificirati prema različitim kriterijima. „Prema kriteriju vlasništva, obveznice mogu biti na ime i na donositelja. Prema kriteriju prihoda od kamate, obveznice mogu biti s fiksnom kamatom, s promjenjivom kamatom i obveznice bez kupona. Prema kriteriju otplate, obveznice mogu biti s

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.221.

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.226.

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.226.

jednokratnim dospijećem i s anuitetnom otplatom. Prema kriteriju osiguranja, obveznice mogu biti osigurane (hipotekom, zalogom opreme i sl.) i neosigurane tzv. zadužnice. Prema kriteriju izdavatelja, obveznice mogu biti korporativne, koje izdaju poduzeća i obveznice javnog sektora, tzv. državne obveznice.“ [1]

Slika 4.1 Obveznica

Izvor:

<https://www.aukcije.hr/prodaja/Numizmatika/Novcanice/Bonoviobveznicedionice/255/oglas/Obveznice-4-X-100-Dinara-za-izgradnju-tunela-U%C4%8Dka-SR-Hrvatska/2761164/>

(19.8.2020.g.)

4.3.3. Leasing

Leasing je vrsta dugoročnog financiranja gdje se, umjesto kupnje, određena nekretnina ili pokretnina iznajmljuje na neko određeno vrijeme. Uzimatelj leasinga, koji ima neku poduzetničku ideju, pronalazi zemljište, građevinski objekt, poslovni prostor, opremu ili dio opreme, transportno sredstvo, komunikacijsko sredstvo i slično koje mu treba za realizaciju te ideje u smislu obavljanja neke djelatnosti i stvaranja dobiti, te umjesto da kupi tu trajnu materijalnu imovinu, unajmljuje ju od vlasnika ili proizvođača, odnosno financijske institucije na neko određeno vrijeme. „Moguće su, dakle, tri strane u poslovima leasinga: 1.vlasnik (proizvođač), 2.financijer (davatelj leasinga) i 3.uzimatelj leasinga.“ [1]

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.227.

[1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Izdanje Golden marketing, Zagreb, 2006., str.250.

Razlikuju se dvije vrste leasinga: operativni i financijski. Kad se u troškove ne uključuje cjelokupna vrijednost imovine govori se o operativnom ili poslovnom leasingu. Ako se poduzeće pojavljuje kao financijer, odnosno davatelj leasinga, riječ je o autentičnom financijskom leasingu koji ne uključuje usluge održavanja, neotkaziv je tijekom ugovorenog vremena i mora se u cijelosti otplatiti. Korisnik leasinga izabire opremu, ugovara cijenu, uvjete isporuke i rokove i obraća se financijeru radi ugovaranja zakupa.

4.4. Izvori financiranja

Financijska strategija odnosi se na odluke o tome koliko financijskih sredstava je potrebno, kada, na koji rok, gdje ih pribaviti te kako upravljati tim procesom. Izvori financiranja mogu se podijeliti prema roku raspoloživosti, prema vlasništvu te prema porijeklu.

Bankovni krediti predstavljaju najvažniji eksterni izvor financiranja malih i srednjih poduzeća odnosno, najvažniji oblik financijske podrške razvoju i poslovanju malih i srednjih poduzeća su poslovne banke. „Većina banaka u Republici Hrvatskoj ima posebne organizacijske odjele za mala i srednja poduzeća, dok se u ponudi bankovnih kredita poduzetnicima nalaze kratkoročni krediti, dugoročni krediti te posebni kreditni programi u poslovnoj suradnji s ministarstvima, razvojnom bankom, državnim agencijama koje podupiru razvoj malog i srednjeg poduzetništva, jedinicama lokalne samouprave te međunarodnim financijskim institucijama.“ [10]

Jedan od izvora financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj su i fondovi Europske unije koji su prvenstveno zamišljeni kao financijski instrumenti koji podupiru provedbu pojedine politike Europske unije u državama članicama.

Republika Hrvatska ima na raspolaganju 310 milijuna eura iz fondova Europske unije u okviru perspektive 2014. - 2020. kojima se namjerava potaknuti razvoj niza financijskih instrumenata kako bi se u konačnici dodatno potaknula gospodarska aktivnost i pomoglo stvaranju i održavanju radnih mjesta. [11] Sporazumom potpisanim 30. lipnja 2016. godine između Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije i Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i inovacije, malim i srednjim poduzećima u Republici Hrvatskoj omogućen je pristup Europskim strukturnim i investicijskim fondovima kroz financijske

[10] Stojanović, A. i Šimović, H. (ured), Aktualni problemi i izazovi razvoja financijskog sustava, 2016., Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, str. 4

[11] Europska komisija (2016a) Nacionalni program reformi 2016. Bruxelles: Europska komisija, str. 44.

instrumente. Novi financijski instrumenti koji stoje na raspolaganje malim i srednjim poduzetnicima u Republici Hrvatskoj su mikro zajmovi, mali zajmovi, pojedinačno jamstvo te ograničeno portfeljno jamstvo.

Brojna provedena istraživanja ukazuju na to da je pristup izvorima financiranja jedan od temeljnih problema s kojim se susreću mala i srednja poduzeća. Osim tradicionalnog financiranja putem bankovnih kredita, potrebno je razviti i druge netradicionalne načine financiranja. Kao jedan od primjera može se navesti primjer „Poslovnih anđela“.

„Poslovni anđeli predstavljaju alternativan način financiranja malih i srednjih poduzeća. Ne postoji jedinstvena definicija poslovnih anđela već njihove definicije, karakteristike te kriteriji za usporedbe ovise od zemlje do zemlje, od studije do studije.“ [12] „Tako neki autori definiraju poslovne anđele kao profesionalne investitore koji, na temelju svog višegodišnjeg iskustva, ulažu u poduzetničke projekte u njihovoj najranijoj fazi“ [13] U pravilu se radi o iskusnim poduzetnicima ili bivšim poduzetnicima (liderima velikih korporacija) koji posjeduju kapital kojim financiraju početničke projekte visokog rizika na način da ulažu u njihov vlasnički kapital te pružaju pomoć u daljnjem razvoju poduzeća. Poslovni anđeo može se definirati kao bogati pojedinac (bogatstvo je stekao vlastitim radom), koji ima određeno poduzetničko i menadžersko iskustvo i znanje te je spreman to svoje znanje i dio svog bogatstva uložiti u poduzetnički pothvat u sjemenskoj i start-up fazi.

Tržište bankarskih kredita namijenjenih SME sektoru u Hrvatskoj vrlo je razvijeno. Analiza CEPOR-a (2016) pokazala je da gotovo sve banke u svojoj ponudi imaju različite vrste kredita namijenjene MSP sektoru: kredite za financiranje izvoza, za obrtna sredstva, investicijske kredite, kredite za turističke usluge, kredite za početnike, kredite za žene poduzetnice i dr. Pored navedenih, banke u Hrvatskoj omogućuju i dodatne linije financiranja, a koje se temelje na poslovnoj suradnji sa ministarstvima, HAMAG-BICRO-m, HBOR-om te međunarodnim financijskih institucijama poput ERDB (Europska banka za obnovu i razvoj), EIB (Europska investicijska banka) i EIF (Europski investicijski fond).

[12] Šimić, M. (2012) Poslovni anđeli – neformalni riziko kapital, 13. Međunarodna znanstvena i stručna konferencija „Računovodstvo i menadžment-RiM“, Zagreb, str. 25.

[13] Martišković, Ž. i Vojak, N. (2009) Alternativni izvori financiranja malog poduzetništva putem mikrokredita. Računovodstvo i financije, 3, str. 134.

5. FINANCIJSKO TRŽIŠTE U FUNKCIJI RAZVOJA

Financijski sustav i njegov utjecaj na gospodarski rast sustavno počinje biti proučavan već krajem 50-ih godina prošloga stoljeća, a posebno se intenzivira 90-ih godina do danas. Naime, najvažniji razlog razlikama u stupnju gospodarskoga razvoja pojedinih zemalja nije u njihovim prirodnim bogatstvima, nego u učinkovitosti njihova korištenja. Primjerice, Rusija je vrlo bogata prirodnim resursima koji se ne koriste učinkovito za razliku od Japana koji je u resursima siromašan, ali ih vrlo uspješno koristi. Razvijen i učinkovit financijski sustav može bitno utjecati na povećanje iskoristivosti oskudnih resursa, a time i na gospodarski rast.

Učinkovitost financijskog sustava ima izravan utjecaj na funkcioniranje nacionalnog gospodarstva. Financijsko tržište mjesto je na kojem se trguje financijskim instrumentima te mjesto gdje se susreću ponuda i potražnja za istima. „Prva i osnovna funkcija financijskog tržišta je funkcija alokacije jer se financijska sredstva posredstvom mehanizma financijskog tržišta alociraju na efikasne i ekonomski opravdane projekte. Također, na financijskom se tržištu stvaraju novi financijski instrumenti zahvaljujući sposobnosti transformacije direktnih ili primarnih vrijednosnih papira u indirektnu ili sekundarnu putem financijskih institucija i to u najvećoj mjeri institucionalnih investitora, kao posrednika između suficitarnih i deficitarnih ekonomskih jedinica.“ [14]

5.1. Financijski sustav i ekonomski rast

Teorijski argument za povezivanje financijskog razvoja s rastom ekonomije je u sposobnosti razvijenih financijskih sustava da dobro obavljaju kritične funkcije. Pri tome se jačanje efikasnosti postiže smanjivanjem informacijskih, transakcijskih i troškova nadzora.

„Tri glavna kanala kojima financijske institucije i tržišta mogu utjecati na ekonomski rast su:“ [15]

1. Razvoj financijskog tržišta i institucija stimulira štednju. Korištenjem efekata ekonomije obujma i ekspertnih znanja, financijski intermedijari su u mogućnosti ponuditi investitorima više prinose i time potaknuti investicije;

[14] Nižetić, R. 2011, Tržište novca- mjesto organiziranog trgovanja likvidnošću, Zbornik radova konferencije: Hrvatski javni dug – upravljanje i izazovi tržišta, Bajo, A., Ott, K., Mihaljek, D. (ur.), Institut za javne financije, Zagreb, str. 128-141.

[15] Lovrinović, I., Novčano tržište – srce financijskog tržišta, O-tisak, Zagreb.

2. Financijska tržišta i institucije obavljaju osnovnu ekonomsku funkciju transferiranja sredstava zbog sposobnosti reduciranja transakcijskih troškova i asimetričnih informacija;
3. Financijski sustav unapređuje alokaciju resursa kroz mehanizme udruživanja sredstava, diverzifikacije rizika, upravljanja rizicima, upravljanja likvidnošću, dubinskog snimanja potencijalnih projekata i usmjeravanja sredstava najprofitabilnijim projektima te konačno putem kontrole i nadzora cjelokupnog procesa.

5.2. Uloga banaka

Banke predstavljaju najvažnije institucije unutar financijskog sustava Republike Hrvatske. U Hrvatskoj posluju 24 banke koje su dobile odobrenje za rad od HNB-a te čije je poslovanje također regulirano od strane Hrvatske narodne banke. HNB provodi mnoge poslove i zadatke, a kao najvažnije istaknut će se provođenje monetarne i devizne politike.

Općenito, banke su financijski posrednici čija je glavna aktivnost posredništvo između onih sa viškom novca prema onima s manjkom novca. Banke emitiraju vlastite, indirektno financijske instrumente kojima prikupljaju sredstva novčano-suficitnih subjekata i kojima financiraju otkupe primarnih financijskih instrumenata. Oba segmenta posredničkih operacija, stvaranje dugova ili zaduživanja, te otkupi ili posuđivanja, evidentiraju se u bilanci banaka. „Obveze ili dugovi sadržani su u dijelu pasive bilance, dok primarni instrumenti, otkupljeni od deficitnih jedinica gospodarstva, čine dijelove imovinske ili aktivne strane bilance banke. Budući da se ove posredničke operacije evidentiraju u bilanci banaka riječ je o bilančnom posredništvu.“ [16]

Glavna uloga banaka bila bi prikupljanje depozita te odobravanje kredita, u cilju rasta investicija, potrošnje, životnog standarda i sl. Drugim riječima, omogućiti onima koji imaju višak novca da ga ustupe onima kojima je on zaista potreban, a sve posredstvom banke koja djeluje kao poveznica između ove dvije strane te bez koje bi cijeli ovaj proces kolanja novca bio otežan i spor.

[16] Ćurak M., Bankarstvo i osiguranje, Uvod u bankovno osiguranje, str.6. dostupno na; <https://www.efst.unist.hr/>, dana 22.09.2020.

Aktivnost središnje banke utječe na: iznos kredita, kamatne stope, ponudu novca, odnosno na sve što se odvija na financijskom tržištu. Kod nerazvijenog financijskog tržišta, središnja banka nema mogućnost da utječe na regulaciju količine novca u optjecaju te se ograničavanjem gotovine regulira rast novčanog optjecaja.

Glavne funkcije središnjih banaka moguće je nabrojati:

- Funkcije kontrole izdavanja novčanica u zemlji.
- Funkcije kontroliranja financijskih institucija i financijskih tržišta – središnje banke reguliraju novčanu cirkulaciju, odnosno platni promet i njegovu likvidnost. Drugim riječima ove funkcije odnose se na poslove kojima središnja banka opskrbljuje gospodarstvo adekvatnom količinom novca te brine za njegovu likvidnost.
- Funkcije vođenja monetarne politike – središnje banke vode monetarnu politiku promjenom uvjeta davanja kredita komercijalnim bankama, kupnjom i prodajom državnih obveznica, direktnom kontrolom kredita i određivanjem stope obvezne rezerve.
- Funkcije povezane s međunarodnim platnim prometom - središnje banke drže zlatne i devizne rezerve čime vode politiku međunarodne likvidnosti, odnosno osiguravaju dovoljno rezervi svjetskih platežnih sredstava.

Uzevši u obzir to da Hrvatska nema dovoljno razvijeno financijsko tržište pomoću kojeg bi se poduzeća mogla financirati, banke predstavljaju glavni izvor sredstava za pokretanje investicija i rast gospodarstva. Međutim, do problema dolazi u proporcionalnosti dodjele prikupljenih sredstava pa tako ispada da je sektor stanovništva glavni nositelj i viška sredstava i deficita.

„Jedan od problema koji se javlja vezano uz financiranje poduzeća, jest taj što su pojedinačni krediti poduzećima u odnosu na pojedinačni kredit stanovništvu dosta većeg iznosa te je u tom pogledu veći rizik i manja je njegova dispergiranoost za razliku od kredita sektoru stanovništva. U takvoj situaciji mala i srednja poduzeća prisiljena su financirati se uz zalog svoje privatne imovine, pa se jedan manji dio kredita sektora stanovništva troši i za poslovne svrhe.“ [17]

[17] Ivanov M., Financijski sustav i makroekonomska stabilnost, dostupno na [file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20(1).pdf), dana 23.09.2018.

5.3. Financijska kriza i utjecaj na poslovanje

Svjetska financijska kriza veže se uz 2007. godinu uz prostore SAD-a i to prvenstveno na tržištu nekretnina. Nastala je uslijed razdoblja brzog kreditnog rasta, malih premija na rizik, velike likvidnosti, rasta cijena imovina i „napuhavanja“ cijena nekretnina dok su istodobno plaće stagnirale.

Budući da zajmoprimci nisu u obzir uzimali mogućnost rasta kamatnih stopa koje su u počecima bile skroz niske, postupno se napuhavao „veliki balon“ čije je pucanje pokrenulo globalnu financijsku krizu. Nastalom krizom usporila se stopa rasta svjetskog BDP-a, znatno su pale cijene nekretnina, a realni sektor pretrpio je ogromne gubitke.

„Problemi u europskom bankarskom sektoru očitovali su se nužnošću dokapitaliziranja velikih banaka od strane država. Navedeno je vodilo rastu kamatnih stopa i manjoj ponudi povoljnih kredita, odnosno novca, što smanjuje osobnu potrošnju i investicije. Na to je prodaja nekretnina te ostalih dobara značajno pala. Poseban pad prodaje se osjetio u dobrima koja se kupuju na kredit. Vrijednost dionica također je opala, dok su zalihe rasle. U cilju smanjenja efekta navedenih lančanih reakcija, američka banka, europska banka i sedam vodećih svjetskih banaka koordinirano uspostavljaju kamatnu stopu u visini od 3,25% krajem 2008. godine.“ [18]

Pojava recesije 2008. godine nije jednako utjecala na gospodarstva različitih zemalja. Utjecaj recesije određen je prvenstveno povezanošću određenog gospodarstva sa svjetskim gospodarstvom te čimbenicima koji ih čine međuzavisnima. Jedan od čimbenika svakako je izvoz. Ukoliko određeno gospodarstvo sudjeluje u izvozu relativno malo, poremećaj na svjetskom tržištu neće se znatno odraziti na domaće tržište. „Negativne posljedice krize mogu se osjetiti kroz, s jedne strane izravne inozemne investicije koje su u Hrvatskoj od 2000. godine stalno rasle do 2008. godine kad su iznosile 4,2 milijardi eura. Već 2009. godine smanjile su se na 2,1 milijardi eura, da bi 2010. godine iznosile samo 281 milijuna

[18] Benić, Đ., Ekonomska kriza u Europi i hrvatsko gospodarstvo. Ekon. misao praksa DBK. GOD XXI. (2012.) BR. 2. (847-854). Raspoloživo na: <http://hrcak.srce.hr/94185>, preuzeto 23.09.2020.

eura. U 2011. godini donekle su se povećale (1,05 milijardi eura), no to je još uvijek ispod razine predkriznog razdoblja.“ [18]

Pad BDP-a i drugi ekonomski pokazatelji jasno su sugerirali da je Hrvatska u ekonomskoj krizi. Dio gospodarskog rasta ostvaruje se na temelju inozemne potražnje, a ona je smanjena zbog gospodarske krize inozemnih poslovnih partnera. Drugi dio gospodarskog rasta ostvaruje se na temelju domaće potražnje, koja je smanjena zbog manje osobne potrošnje.

Prema podacima Fina-e hrvatski poduzetnici, ostvarili su u 2008. za 1/3 slabije rezultate nego prethodne 2007. godine, a u 2009. godini još slabije. Od 87.663 poduzetnika njih 47.217 (53,9%) poslovalo je s dobiti, a ostali su imali gubitak.

„Za vrijeme krize u Hrvatskoj ulaganja su značajno smanjena, a dva su razloga za to:“ [19]

- Prvi je smrzavanje globalnog tržišta kredita, zajedno s padom na tržištima kapitala, što je primoralo poduzeća da se vrate vlastitim rezervama kako bi financirale investicije, a mnoga poduzeća imaju problema s internom likvidnosti.
- Drugi razlog je očekivani pad investicija prema prognozama globalnog pada ove godine, s tim da bi razvijene zemlje sljedeće godine trebale ostvariti tek neznatni rast, pa poduzeća neće uopće imati potrebe za investicije u širenje poslovanja. Poduzeća neće imati potrebe za širenjem kapaciteta jer se ne očekuje gospodarski rast.

Posebno je važno u razdoblju krize osigurati likvidnost radi sprječavanja eskalacije krize i radi sprječavanja stagnacije gospodarske aktivnosti zbog nedostatka sigurnosti ulaganja i mogućnosti financiranja. Zemlje s manjim stupnjem razvoja će u dužem razdoblju imati slabije mogućnosti financiranja.

[18] Benić, Đ., Ekonomska kriza u Europi i hrvatsko gospodarstvo. Ekon. misao praksa DBK. GOD XXI. (2012.) BR. 2. (847-854). Raspoloživo na: <http://hrcak.srce.hr/94185>, preuzeto 23.09.2020.

[19] Stojanov, D., 2009., Ekonomska kriza i ekonomska politika – nekada i danas, str.7.

6. FINANCIJSKA FUNKCIJA NA PRIMJERU RBI –gradnja d.o.o.

6.1. Opis poduzeća

RBI – gradnja d.o.o. osnovana je 2007. godine s ciljem pružanja raznih građevinskih usluga: soboslikarski radovi, knauf sistemi, fasaderski i štukatorski radovi, izolacijski radovi, završni radovi u građevinarstvu itd. Za izvođenje usluga koristi se najnovija oprema i materijali renomiranih brandova uz najbolji omjer cijena. Dugogodišnjim iskustvom stečen je status povjerljive tvrtke koja posluje na području Republike Hrvatske i šire.

Registrirane djelatnosti:

- obavljanje trgovačkog posredovanja na domaćem i inozemnom tržištu,
- građenje, projektiranje i nadzor nad gradnjom,
- prijevoz za vlastite potrebe,
- kupnja i prodaja robe,
- pripremanje hrane i pružanje usluga prehrane,
- pripremanje i usluživanje pića i napitaka,
- pružanje usluga smještaja,
- pripremanje hrane za potrošnju na drugom mjestu sa ili bez usluživanja (u prijevoznom sredstvu, na priredbama) i opskrba tom hranom (catering)

6.2. Financijski pregled poslovanja RBI gradnja d.o.o.

„Poslovni subjekt RBI-gradnja d.o.o. registriran je za djelatnost Fasadni i štukatorski radovi (43.31). RBI-gradnja d.o.o. je u privatnom vlasništvu. Temeljni kapital poslovnog subjekta financiran je 100% domaćim kapitalom, a u prethodnom razdoblju nije mijenjao iznos temeljnog kapitala. RBI-gradnja d.o.o. je 2019. ostvario ukupni godišnji prihod u iznosu od 1.247.468,00 kn što predstavlja relativnu promjenu ukupnih prihoda od 345.744,00 kn u odnosu na prethodno razdoblje kada je poslovni subjekt ostvario ukupne godišnje prihode u iznosu od 901.724,00 kn. Poslovni subjekt je tekuće godine poslovao s neto dobiti, dok je prethodne godine poslovao s gubitkom. RBI-gradnja d.o.o. je u 2019. ostvario neto rezultat

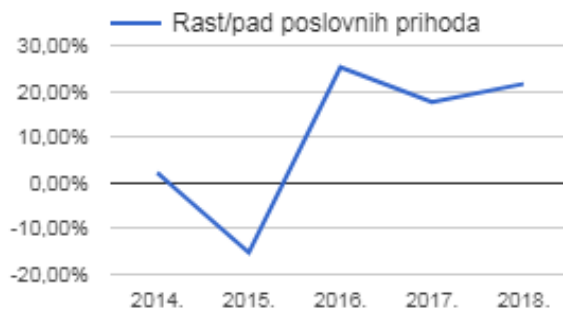
poslovanja u iznosu od 98.688,00 kn dok je ostvarena neto marža iznosila 7,91%. Poslovni subjekt RBI-gradnja d.o.o. u 2019. povećavao je broj zaposlenih, a imao je 10 zaposlenika.“ [20]

Grafikon 6.1 Kretanje poslovnih prihoda u razdoblju 2014.- 2018.

Izvor: <https://www.fininfo.hr/Poduzece/Pregled/rbi-gradnja/Detaljno/95320>

(02.09.2020.g.)

Grafikon 6 2 Rast i pad poslovnih prihoda u razdoblju 2014.- 2018.

Izvor: <https://www.fininfo.hr/Poduzece/Pregled/rbi-gradnja/Detaljno/95320>

(02.09.2020.g.)

[20] Poslovna.hr, RBI-gradnja d.o.o, dostupno online: <https://www.poslovna.hr/lite/rbi-gradnja/1055250/subjekti.aspx>

6.2.1. Izvještaj o financijskom položaju (bilanca)

„Bilanca je sustavni pregled imovine, kapitala i obveza na određeni datum. Sastoji se od dva sastavna dijela, aktive i pasive.“ [21] Aktiva predstavlja imovinu poduzeća koju ono koristi za realizaciju svojih ciljeva. Pasiva se odnosi na izvore imovine, odnosno kapital i obveze. Imovina se može definirati kao resurs koji je nastao kao posljedica prošlih poslovnih događaja i od kojeg se očekuju buduće koristi za poduzeće.

Imovina se prvenstveno dijeli na dugotrajnu, odnosno stalnu, fiksnu ili osnovna sredstva te na kratkotrajnu, odnosno tekuću ili obrtna sredstva. Očekuje se da će se dugotrajna imovina uporabom postupno trošiti te u proizvodnom procesu svoju vrijednost postupno prenosi na finalni proizvod, dok se kratkotrajna imovina troši u jednom poslovnom ciklusu ili u razdoblju koje je kraće od jedne godine.

Dugotrajna imovina se dijeli na materijalnu, nematerijalnu, financijsku i dugoročna potraživanja, dok se kratkotrajna imovina dijeli na zalihe, potraživanja, financijsku imovinu te novac u banci i blagajni. Pasiva bilance se sastoji od vlastitih izvora, odnosno kapitala te tuđih izvora financiranja, odnosno obveza koje mogu biti dugoročne i kratkoročne. Nužno je naglasiti da ne postoji obveza vraćanja vlastitih izvora sredstava, dok je posuđena sredstva nužno vratiti uz cijenu (najčešće kamatu), što uvelike opterećuje poslovanje poduzeća.

Bilanca pruža korisnicima informacije o tome što poduzeće ima na određeni dan (aktiva), što poduzeće duguje i što mu ostaje kad se od imovine oduzmu obveze (pasiva). Shemu i sadržaj bilance određuju Zakon o računovodstvu i računovodstveni standardi te treba imati na umu da je riječ o vrlo važnom izvještaju koji daje uvid u stanje imovine i obveza.

Bilanca se sastavlja pod pretpostavkom da aktiva uvijek mora biti jednaka pasivi. Iako na prvi pogled u situaciji kada obveze poduzeća premašuju imovinu istog, ne postoji ravnoteža u bilanci, posebna kategorija u aktivima, odnosno gubitak iznad visine kapitala donosi ravnotežu.

[21] Wikipedija, Bilanca, dostupno online: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Bilanca>

AKTIVA	STANJE NA DAN 01.01.200 x	PASIVA	STANJE NA DAN 01.01.200 x
A) POTRAŽIVANJA ZA UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL		A) KAPITAL I REZERVE	
B) DUGOTRAJNA IMOVINA		1. UPISANI KAPITAL	
1. NEMATERIJALNA IMOVINA		2. PREMIJE NA EMITIRANE DIONICE	
2. MATERIJALNA IMOVINA		3. (kapitalni dobitak)	
3. FINACIJSKA IMOVINA		4. REVALORIZACIJSKA REZERVA	
4. POTRAŽIVANJA		5. REZERVE	
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA		6. ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK	
5. ZALIHE		7. DOBIT ILI GUBITAK TEKUĆE GODINE	
6. POTRAŽIVANJA		B) DUGOROČNA REZERVIRANJA ZA RIZIKE I TROŠKOVE	
7. FINACIJSKA IMOVINA		C) DUGOROČNE OBVEZE	
8. NOVAC U BANCIMA ILI BLAGAJNI		D) KRATKOROČNE OBVEZE	
D) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I NEUSPJELA NAPLATNA PRIHODA (AVR)		E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEG STANJA (PVR)	
E) GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA		F) UKUPNA PASIVA	
F) UKUPNA AKTIVA		G) IZVANBILANČNI ZAPISI	
G) IZVANBILANČNI ZAPISI			

Tablica 6.1 Bilanca

Izvor: Materijali iz predmeta Računovodstvo, Sveučilište Sjever

6.2.2 Račun dobiti i gubitka

Račun dobiti i gubitka financijski je izvještaj koji prikazuje prihode, rashode te financijski rezultat u određenom vremenskom razdoblju. On pruža informacije o aktivnostima te uspješnosti određenog poduzetnika, odnosno pokazuje je li poduzeće poslovalo profitabilno ili nije. Osnovni elementi su prihodi, rashodi, dobit prije oporezivanja (ili gubitak), porez na dobit te dobit nakon oporezivanja.

Prihodi su vrijednost prodanih dobara i usluga koje su iskazane kroz obračunsko razdoblje. Povećanjem prihoda utječe se na povećanje kapitala. Osim prihoda iz redovite djelatnosti mogu se javiti i druge vrste prihoda, kao npr. prihodi od kamata, tečajnih razlika, s osnove viškova na zalihama, uporabe robe za vlastite potrebe i sl.

Prihodi mogu biti:

- redovni,
- financijski,
- izvanredni.

Redovni prihodi ostvaruju se prodajom proizvoda, a mogu nastati i prodajom trgovačke robe ili pružanjem usluga. Iznos je jednak prodajnoj cijeni realiziranih proizvoda, roba ili usluga.

Redovni prihodi su prihodi od prodaje proizvoda i usluga, prihodi od prodaje robe, prihod od ukidanja dugoročnih rezerviranja, prihod od kompenzacija, subvencija, dotacija i slično.

Financijski prihodi su prihodi od udjela u dobiti, prihodi od dividendi, prihodi od kamata, prihodi od tečajnih razlika, dobiti od prodaje dionica i poslovnih udjela.

Izvanredni prihodi se ne pojavljuju redovito, primjerice: prihodi od prodaje dugotrajne imovne, sirovina i materijala, rezervnih dijelova i sitnog inventara.

Rashodi su troškovi sadržani u prodanim proizvodima i uslugama. Uključuju: plaće zaposlenika, najamnine, troškove usluga, amortizacije, kamata i sl., često ih se naziva i troškovima poslovanja.

Rashodi mogu biti:

- poslovni,
- financijski,
- izvanredni.

Poslovni rashodi nastaju kao posljedica obavljanja glavne djelatnosti poduzeća, kao što su: troškovi poslovanja u razdoblju (sirovine, materijali, rezervni dijelovi, energija, usluge prijevoza, premije osiguranja, plaće, porezi, amortizacija itd.).

Financijski rashodi nastaju kao posljedica korištenja tuđeg novca, kao što su: kamate na kredite, negativne tečajne razlike, vrijednosna usklađivanja financijske imovine, gubici od prodaje dionica, poslovnih udjela i financijske imovine.

Izvanredni rashodi su manjkovi tj. vrijednosna usklađivanja (dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine, proizvodnje u tijeku).

Slika 6 1 Osnovni elementi računa dobiti i gubitka

Izvor: Autor

7. ZAKLJUČAK

Financijsko tržište je jedan ogroman pojam koji obuhvaća razne djelatnosti u svim granama života. Kao takvo, financijsko tržište zahtijeva veliku pripremljenost, promišljenost te spremnost na velike rizike i mudrost poslovanja. Sa sve većim obujmom posla različitih tvrtki i poduzeća, povećava se i potražnja radnika, rastu prihodi i rashodi (plaće radnicima, porez..), rastu obveze prema dobavljačima. Vlasnici novootvorenih poduzeća uglavnom imaju problem kako nabaviti početni kapital pa time većina započinje odnose sa bankama u kojima uzimaju raznu pomoć u obliku kredita, pozajmica, leasinga ili nekih drugih vrsta pomoći . Stoga, sve novonastale tvrtke i poduzeća svrstavamo pod veliku obavezu i odgovornost, pošto se vanjska slika stanja te realno stanje na tržištu ne moraju nužno podudarati i rezultati mogu biti varljivi. Vrlo velikoj većini su počeci teški te im treba vremena da se uhodaju. Svaka tvrtka mora pratiti stanje na tržištu jer kvaliteta obavljenog posla, broj radnika te potražnja za ponudom osciliraju te stanje nikad nije idealnom već su uvijek prisutni usponi i padovi. Potrebno je pametno raspolagati imovinom, kapitalom te resursima.

8. Literatura

- [1] M. Vukičević, *Financije poduzeća*, Zagreb: Golden marketing, 2006.
- [2] Ž. Martišković, »vuka,« [Mrežno]. Available: https://www.vuka.hr/fileadmin/user_upload/knjiznica/on_line_izdanja/Zeljko_Martiskovic-Financijski_menadzment.pdf. [Pokušaj pristupa 10 svibanj 2020].
- [3] A. V. Kravaica, »Upravljanje financijama,« [Mrežno]. Available: https://www.veleri.hr/files/datotekep/nastavni_materijali/k_poduzetnistvo_s1/4%20-%20ZNA%C4%8CAJ%20I%20ULOGA%20FINANCIRANJA.pdf. [Pokušaj pristupa 10 svibanj 2020].
- [4] B. Novak, *Financijska tržišta i institucije*, Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku, 2005.
- [5] S. M. Lj. Vidučić, *Financijski menadžment*, četvrto izdanje, Zagreb: RRiF, 2015..
- [6] »Hrvatska narodna banka,« wikipedia.org, [Mrežno]. Available: https://hr.wikipedia.org/wiki/Hrvatska_narodna_banka. [Pokušaj pristupa 28 svibanj 2020].
- [7] F. S. Mishkin i S. G. Eakins, *Financijska tržišta i institucije*, četvrto izdanje, Zagreb: Mate d.o.o., 2005.
- [8] S. Orsag, *Poslovne financije*, Zagreb: Avantis i HUFA, 2015.
- [9] Šarlija, »Pojam i vrste financiranja,« 2008. [Mrežno]. Available: http://www.efos.unios.hr/kreditna-analiza/wp-content/uploads/sites/252/2013/04/3_pojam-i-vrste-financiranja.doc.pdf. [Pokušaj pristupa 21 srpanj 2020].
- [10] A. Stojanović i H. Šimović, *Aktualni problemi i izazovi razvoja financijskog sustava*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, 2016.
- [11] E. komisija, *Nacionalni program reformi 2016.*, Bruxelles: Europska komisija, 2016.
- [12] M. Šimić, »Poslovni anđeli – neformalni riziko kapital,« u *13. Međunarodna znanstvena i stručna konferencija "Računovodstvo i menadžment-RiM"*, Zagreb, 2012.
- [13] Ž. Martišković i N. Vojak, »Alternativni izvori financiranja malog poduzetništva putem mikrokredita,« *Računovodstvo i financije*, p. 134, 2009.
- [14] R. Nižetić, »Tržište novca- mjesto organiziranog trgovanja likvidnošću, Zbornik radova konferencije: Hrvatski javni dug – upravljanje i izazovi tržišta, Bajo, A., Ott,

- K., Mihaljek, D. (ur.), Institut za javne financije, Zagreb, str. 128-141.,« u *Zbornik radova konferencije: Hrvatski javni dug – upravljanje i izazovi tržišta*, Bajo, A., Ott, K., Mihaljek, D. (ur.), Zagreb, 2011.
- [15] I. Lovrinović, *Novčano tržište – srce financijskog tržišta*, Zagreb: O-tisak, 1997.
- [16] Č. M, »Bankarstvo i osiguranje, Uvod u bankovno osiguranje,« [Mrežno]. Available: <https://www.efst.unist.hr/>. [Pokušaj pristupa 22 rujan 2020].
- [17] M. Ivanov, »Financijski sustav i makroekonomska stabilnost,« 2005. [Mrežno]. Available: [file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kunac/Downloads/fs1%20(1).pdf). [Pokušaj pristupa 23 rujan 2020].
- [18] Đ. Benić, »Ekonomska kriza u Europi i hrvatsko gospodarstvo. Ekon. misao praksa,« 2012. [Mrežno]. Available: <http://hrcak.srce.hr/94185>. [Pokušaj pristupa 23 rujan 2020].
- [19] D. Stojanov, *Ekonomska kriza i ekonomska politika - nekada i danas*, 2009.
- [20] »Poslovna.hr, RBI-gradnja d.o.o,« Poslovna.hr, [Mrežno]. Available: <https://www.poslovna.hr/lite/rbi-gradnja/1055250/subjekti.aspx>.
- [21] »Bilanca,« Wikipedija, [Mrežno]. Available: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Bilanca>. [Pokušaj pristupa 1 rujan 2020].

POPIS SLIKA

<i>Slika 3.1 Tok sredstava u financijskom sustavu.....</i>	<i>11</i>
<i>Slika 4.1 Obveznica.....</i>	<i>26</i>
<i>Slika 6.1 Osnovni elementi računa dobiti i gubitka.....</i>	<i>39</i>

POPIS GRAFIKONA

<i>Grafikon 6.1 Kretanje poslovnih prihoda u razdoblju 2014.- 2018.</i>	<i>35</i>
<i>Grafikon 6.2 Rast i pad poslovnih prihoda u razdoblju 2014.- 2018.</i>	<i>35</i>

POPIS TABLICA

<i>Tablica 6.1 Bilanca</i>	37
----------------------------------	----

Sveučilište
SjeverIZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, SABIJA FLORJANOVIĆ (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Uloga Fin. tržišta i mogućnosti Fin. poslovanja (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Sabija Florjanović
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, SABIJA FLORJANOVIĆ (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Uloga Fin. tržišta i mogućnosti Fin. poslovanja (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Sabija Florjanović
(vlastoručni potpis)

PRILOZI

Prilog 1. Bilanca RBI gradnje d.o.o. za 2017. i 2018.

BILANCA				
stanje na dan 31.12.2018.				
Obveznik: 31813581203; RBI GRADNJA D.O.O.				
Naziv jedinice	AOP osoba	Rbr. izjave	Prethodna godina (neto)	Tekuća godina (neto)
1	2	3	4	5
AKTIVA				
A) POTRAŽIVANJA ZA UPISANI I NEUPLAĆENI KAPITAL	001			
B) DUGOTRAJNA IMOVINA (AOP 003+010+020+031+030)	002		178.183	141.817
I. NEMATERIJALNA IMOVINA (AOP 004 do 009)	003		0	0
1. Izdaci za razvoj	004			
2. Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava	005			
3. Goodwill	006			
4. Predumovi za nabavu nematerijalne imovine	007			
5. Nematerijalna imovina u pripremi	008			
6. Ostala nematerijalna imovina	009			
II. MATERIJALNA IMOVINA (AOP 011 do 019)	010		178.183	141.817
1. Zemljište	011			
2. Građevinski objekti	012			
3. Postrojenja i oprema	013			
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	014		178.183	141.817
5. Biološka imovina	015			
6. Predumovi za materijalnu imovinu	016			
7. Materijalna imovina u pripremi	017			
8. Ostala materijalna imovina	018			
9. Ulaganje u nekretnine	019			
III. DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA (AOP 021 do 030)	020		0	0
1. Ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe	021			
2. Ulaganja u ostale vrijednosne papire poduzetnika unutar grupe	022			
3. Dani zajmovi, depoziti i slično poduzetnicima unutar grupe	023			
4. Ulaganja u udjele (dionice) društava povezanih sudjelujućim interesom	024			
5. Ulaganja u ostale vrijednosne papire društava povezanih sudjelujućim interesom	025			
6. Dani zajmovi, depoziti i slično društvima povezanim sudjelujućim interesom	026			
7. Ulaganja u vrijednosne papire	027			
8. Dani zajmovi, depoziti i slično	028			
9. Ostala ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela	029			
10. Ostala dugotrajna financijska imovina	030			
IV. POTRAŽIVANJA (AOP 032 do 035)	031		0	0
1. Potraživanja od poduzetnika unutar grupe	032			
2. Potraživanja od društava povezanih sudjelujućim interesom	033			
3. Potraživanja od kupaca	034			
4. Ostala potraživanja	035			
V. ODGOBENA POREZNA IMOVINA	036			
C) KRATKOTRAJNA IMOVINA (AOP 038+040+041+042)	037		124.238	84.431
I. ZALIFE (AOP 039 do 045)	038		18.956	12.529
1. Sirovine i materijal	039			
2. Proizvodnja u tijeku	040			
3. Gotovi proizvodi	041			
4. Trgovačka roba	042		18.956	12.529

BILANCA
stanje na dan 31.12.2018.

Obrazac
POD-BIL

Obveznik: 31813581203, RBI GRADNJA, D.O.O.				
Naziv pozicije	ADP oznaka	RBI izdanka	Vrednosna godina (neto)	Telesna godina (neto)
1	2	3	4	5
5. Predjmovi za zalihu	043			
6. Dugotrajna imovina namijenjena prodaji	044			
7. Biološka imovina	045			
II. POTRAŽIVANJA (ADP 047 do 052)	046		52.814	59.541
1. Potraživanja od poduzetnika unutar grupe	047			
2. Potraživanja od društava povezanih sudjeljujućim interesom	048			
3. Potraživanja od kupaca	049		45.833	48.824
4. Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	050			
5. Potraživanja od države i drugih institucija	051		6.721	10.851
6. Ostala potraživanja	052		180	68
III. KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA (ADP 054 do 062)	053		0	0
1. Ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe	054			
2. Ulaganja u ostale vrijednosne papire poduzetnika unutar grupe	055			
3. Dani zajmovi, depoziti i slično poduzetnicima unutar grupe	056			
4. Ulaganja u udjele (dionice) društava povezanih sudjeljujućim interesom	057			
5. Ulaganja u ostale vrijednosne papire društava povezanih sudjeljujućim interesom	058			
6. Dani zajmovi, depoziti i slično društvima povezanim sudjeljujućim interesom	059			
7. Ulaganja u vrijednosne papire	060			
8. Dani zajmovi, depoziti i slično	061			
9. Ostala financijska imovina	062			
IV. NOVAC U BANCI I BLAGAJNI	063		52.458	12.361
D) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	064			
E) UKUPNO AKTIVA (ADP 061+002+037+064)	065		302.421	225.048
F) IZVANBILANČNI ZAPISI	066			
PASIVA				
A) KAPITAL I REZERVE (ADP 068 do 070+075+077+081+084+087)	067		34.134	34.080
I. TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL	068		20.000	20.000
II. KAPITALNE REZERVE	069			
III. REZERVE IZ DOBITI (ADP 071+072+073+074+075)	070		0	0
1. Zakonske rezerve	071			
2. Rezerve za vlastite dionice	072			
3. Vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)	073			
4. Statutarne rezerve	074			
5. Ostale rezerve	075			
IV. REVALORIZACIJSKE REZERVE	076			
V. REZERVE FER VRIJEDNOSTI (ADP 078 do 080)	077		0	0
1. Fer vrijednost financijske imovine raspoložive za prodaju	078			
2. Učinkoviti dio zaštite novčanih tokova	079			
3. Učinkoviti dio zaštite neto ulaganja u inozemstvu	080			
VI. ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK (ADP 082-083)	081		10.615	14.134
1. Zadržana dobit	082		10.615	14.134
2. Preneseni gubitak	083			
VII. DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE (ADP 085-086)	084		3.518	-46

BILANCA
stanje na dan 31.12.2018.

Obrazac
POD-BIL

Obveznik: 31813581203; RBI GRADNJA D.O.O.

Naziv poduzeća	ACP	Ebr. izdavanja	Prethodna godina	Tekuća godina
	1234		(milij)	iznosi
	1	2	3	4
1. Dobit poslovne godine	085		3.519	
2. Gubitak poslovne godine	086			46
III. MANJINSKI (NEKONTROLIRAJUĆI) INTERES	087			
B) REZERVIRANJA (ACP 088 do 094)	088		0	0
1. Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slična obveze	089			
2. Rezerviranja za porezne obveze	090			
3. Rezerviranja za započete sudske sporove	091			
4. Rezerviranja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava	092			
5. Rezerviranja za troškove u jamstvenim rokovima	093			
6. Druga rezerviranja	094			
C) DUGOROČNE OBVEZE (ACP 095 do 106)	095		0	0
1. Obveze prema poduzetnicima unutar grupe	096			
2. Obveze za zajmove, depozite i slično poduzetnika unutar grupe	097			
3. Obveze prema društvima povezanim sudjeljućim interesom	098			
4. Obveze za zajmove, depozite i slično društava povezanih sudjeljućim interesom	099			
5. Obveze za zajmove, depozite i slično	100			
6. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	101			
7. Obveze za predjmove	102			
8. Obveze prema dobavljačima	103			
9. Obveze po vrijednosnim papirima	104			
10. Ostale dugoročne obveze	105			
11. Odgođena porezna obveza	106			
D) KRATKOROČNE OBVEZE (ACP 107 do 121)	107		268.287	191.060
1. Obveze prema poduzetnicima unutar grupe	108			
2. Obveze za zajmove, depozite i slično poduzetnika unutar grupe	109			
3. Obveze prema društvima povezanim sudjeljućim interesom	110			
4. Obveze za zajmove, depozite i slično društava povezanih sudjeljućim interesom	111			
5. Obveze za zajmove, depozite i slično	112		15.910	
6. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	113			
7. Obveze za predjmove	114			
8. Obveze prema dobavljačima	115		222.554	155.521
9. Obveze po vrijednosnim papirima	116			
10. Obveze prema zaposlenicima	117		23.274	24.351
11. Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	118		6.549	12.088
12. Obveze s osnovne učjela u rezultatu	119			
13. Obveze po osnovi dugotrajne imovine namijenjene prodaji	120			
14. Ostale kratkoročne obveze	121			
E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	122			
F) UKUPNO – PASIVA (ACP 087+088+095+107+122)	123		302.421	225.048
G) IZVANBILANČNI ZAPISI	124			

Prilog 2. Račun dobiti i gubitka za RBI gradnju d.o.o za 2017. i 2018.

RAČUN DOBITI I GUBITKA
za razdoblje 01.01.2018. do 31.12.2018.

Obrazac
POD-RDG

Obveznik: 31813581203; RBI GRADNJA D.O.O.				
Neto postojanje	AOP 2018	Rbr 2018	Prehodna godina	Tekuća godina
1	2	3	4	5
I. POSLOVNI PRIHODI (AOP 126 do 130)	125		706.440	661.587
1. Prihodi od prodaje s poduzetnicima unutar grupe	126			
2. Prihodi od prodaje (izvan grupe)	127		706.440	661.587
3. Prihodi na temelju upotrebe vlastitih proizvoda, robe i usluga	128			
4. Ostali poslovni prihodi s poduzetnicima unutar grupe	129			
5. Ostali poslovni prihodi (izvan grupe)	130			
II. POSLOVNI RASHODI (AOP 132+133+137+141+142+143+146+153)	131		694.184	685.327
1. Promjena vrijednosti zaliha proizvođače u tjeku i gotovih proizvoda	132			
2. Materijalni troškovi (AOP 134 do 136)	133		457.310	448.490
a) Troškovi sirovina / materijala	134		152.932	187.965
b) Troškovi prodane robe	135		171.420	155.861
c) Ostali vanjski troškovi	136		82.958	104.664
3. Troškovi osoblja (AOP 138 do 140)	137		227.618	374.613
a) Neto plaće i nadnice	138		155.371	280.202
b) Troškovi poreza i doprinosa iz plaće	139		38.843	62.197
c) Doprinosi na plaće	140		33.405	32.214
4. Amortizacija	141		52.241	53.405
5. Ostali troškovi	142		7.022	8.819
6. Vrijednosna usklađenja (AOP 144+145)	143		0	0
a) dugotrajne imovine osim financijske imovine	144			
b) kratkotrajne imovine osim financijske imovine	145			
7. Rezerviranja (AOP 147 do 152)	146		0	0
a) Rezerviranja za imovine, obvezne i slične obveze	147			
b) Rezerviranja za porezne obveze	148			
c) Rezerviranja za započete sudske sporove	149			
d) Rezerviranja za troškove obnavljanja prirodno bogatstava	150			
e) Rezerviranja za troškove u jamstvenim rokovima	151			
f) Druga rezerviranja	152			
8. Ostali poslovni rashodi	153			
III. FINANCIJSKI PRIHODI (AOP 155 do 164)	154		0	40.137
1. Prihodi od ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe	155			
2. Prihodi od ulaganja u udjele (dionice) društava povezanih sudjeljućim interesima	156			
3. Prihodi od ostalih dugotrajnih financijskih ulaganja i zajmova poduzetnicima unutar grupe	157			
4. Ostali prihodi s osnovne kamata iz odnosa s poduzetnicima unutar grupe	158			
5. Tečajne razlike i ostali financijski prihodi iz odnosa s poduzetnicima unutar grupe	159			
6. Prihodi od ostalih dugotrajnih financijskih ulaganja i zajmova	160			
7. Ostali prihodi s osnovne kamata	161			
8. Tečajne razlike i ostali financijski prihodi	162			
9. Nerealizirani dobiti (prihodi) od financijske imovine	163			
10. Ostali financijski prihodi	164			40.137
IV. FINANCIJSKI RASHODI (AOP 166 do 172)	165		8.778	13.854
1. Rashodi s osnovne kamata i slični rashodi s poduzetnicima unutar grupe	166			
2. Tečajne razlike i drugi rashodi s poduzetnicima unutar grupe	167			
3. Rashodi s osnovne kamata i slični rashodi	168		8.778	6.488
4. Tečajne razlike i drugi rashodi	169			
5. Nerealizirani gubici (rashodi) od financijske imovine	170			
6. Vrijednosna usklađenja financijske imovine (neto)	171			

7. Ostali financijski rashodi	172		10	7.156
V. UDIO U DOBITI OD DRUŠTAVA POVEZANIH SUDJELUJUĆIM INTERESOM	173			
VI. UDIO U DOBITI OD ZAJEDNIČKIH POTHVATA	174			
VII. UDIO U GUBITKU OD DRUŠTAVA POVEZANIH SUDJELUJUĆIM INTERESOM	175			
VIII. UDIO U GUBITKU OD ZAJEDNIČKIH POTHVATA	176			
IX. UKUPNI PRIHODI (AOP 125+154+173 + 174)	177	705.440		601.724
X. UKUPNI RASHODI (AOP 131+155+173 + 175)	178	702.972		595.881
XI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA (AOP 177-178)	179	5.468		2.743
1. Dobit prije oporezivanja (AOP 177-178)	180	5.468		2.743
2. Gubitak prije oporezivanja (AOP 178-177)	181	0		0
XII. POREZ NA DOBIT	182	1.949		2.709
XIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (AOP 179-182)	183	3.519		-46
1. Dobit razdoblja (AOP 179-182)	184	3.519		0
2. Gubitak razdoblja (AOP 182-179)	185	0		46
PREKINUTO POSLOVANJE (popunjava poduzetnik obveznik MSFI-a samo ako ima prekinuto poslovanje)				
XIV. DOBIT ILI GUBITAK PREKINUTOG POSLOVANJA PRIJE OPOREZIVANJA (AOP 187-188)	186	0		0
1. Dobit prekinutog poslovanja prije oporezivanja	187			
2. Gubitak prekinutog poslovanja prije oporezivanja	188			
XV. POREZ NA DOBIT PREKINUTOG POSLOVANJA	189			
1. Dobit prekinutog poslovanja za razdoblje (AOP 189-189)	190	0		0
2. Gubitak prekinutog poslovanja za razdoblje (AOP 189-189)	191	0		0
UKUPNO POSLOVANJE (popunjava samo poduzetnik obveznik MSFI-a koji ima prekinuto poslovanje)				
XVI. DOBIT ILI GUBITAK PRIJE OPOREZIVANJA (AOP 179+186)	192	0		0
1. Dobit prije oporezivanja (AOP 192)	193	0		0
2. Gubitak prije oporezivanja (AOP 192)	194	0		0
XVII. POREZ NA DOBIT (AOP 182+189)	195	0		0
XVIII. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (AOP 192-195)	196	0		0
1. Dobit razdoblja (AOP 192-195)	197	0		0
2. Gubitak razdoblja (AOP 195-192)	198	0		0
DODATAK RDG-u (popunjava poduzetnik koji sastavlja konsolidirani godišnji financijski izvještaj)				
XIX. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (AOP 200+201)	199	0		0
1. Pripisana imateljima kapitala matice	200			
2. Pripisana manjinskom (nekontrolirajućem) interesu	201			
IZVJEŠTAJ O OSTALOJ SVEOBUHVAATNOJ DOBITI (popunjava poduzetnik obveznik primjene MSFI-a)				
I. DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA	202			
II. OSTALA SVEOBUHVAATNA DOBIT/GUBITAK PRIJE POREZA (AOP 204 do 211)	203	0		0
1. Tečajne razlike iz preračuna inozemnog poslovanja	204			
2. Promjene revalorizacijskih rezervi dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine	205			
3. Dobit ili gubitak s osnove naknadnog vrednovanja francuske imovine raspoložive za prodaju	206			
4. Dobit ili gubitak s osnove učinkovite zaštite novčanih tokova	207			
5. Dobit ili gubitak s osnove učinkovite zaštite neto ulaganja u inozemstvu	208			
6. Udio u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti/gubitku društava povezanih sudjelujućim interesom	209			
7. Aktuarski dobiti/gubici po planovima definiranih primanja	210			
8. Ostale nevladinske promjene kapitala	211			
III. POREZ NA OSTALU SVEOBUHVAATNU DOBIT RAZDOBLJA	212			
IV. NETO OSTALA SVEOBUHVAATNA DOBIT ILI GUBITAK (AOP 203-212)	213	0		0
V. SVEOBUHVAATNA DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (AOP 202+213)	214	0		0
DODATAK izvještaju o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti (popunjava poduzetnik koji sastavlja konsolidirani izvještaj)				
VI. SVEOBUHVAATNA DOBIT ILI GUBITAK RAZDOBLJA (AOP 214+217)	215	0		0
1. Pripisana imateljima kapitala matice	216			

3. Pripisana manjinskom (nekontrolirajućem) interesu	317		
--	-----	--	--